

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Bc. Jana Vašková

Výchovná a vzdělávací činnost knihoven a muzeí v České republice

Educational activity of libraries and museums in Czech Republic

Ráda bych poděkovala PhDr. Martinu Strouhalovi Ph.D. za vedení bakalářské práce a svému zaměstnavateli – Národní technické knihovně za ochotu a finanční zajištění výstavy.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

Anotace

Bakalářská práce postihuje výchovné a vzdělávací možnosti knihoven a muzeí v České republice. Zaměřuje se nejen na jejich současné tendence, ale rovněž na nové trendy a vize. Zkoumá kooperaci škol a jejich pedagogů s těmito kulturními institucemi. Dále věnuje pozornost rozvoji dětské gramotnosti a problematice školních knihoven. Praktická část práce je rozdělena na dvě části. První z nich přibližuje a hodnotí Baťův institut 14|15, jako centrum knižní, muzejní a galerijní kultury. Zvláštní zřetel je věnován výchově a vzdělávání provozovanými těmito institucemi včetně doprovodných programů. Druhá část referuje o přípravě, tvorbě a zpřístupnění výstavy ARS BELLUM: umění válečné.

Klíčová slova

Knihovny, muzea, galerie, čtenářská gramotnost, škola, školní knihovna, muzejní pedagogika, Baťův institut 14|15, výstava, Rámcový vzdělávací program

Annotation

The bachelor thesis deals with pedagogical and educational possibilities of libraries and museums in the Czech Republic. It focuses not only on their current tendencies, but also on new trends and visions. It examines the cooperation of schools and its teachers with these cultural institutions. It also focuses on the development of child literacy and the issue of school libraries. The practical part of the thesis is divided into two parts. The first one describes and evaluates the Bata Institute 14|15 as a center of book, museum and gallery culture. Special attention is paid to the education and training provided of these institutions, including accompanying programs. The second part reports on the preparation, creation and opening of the ARS BELLUM exhibition: War art.

Key words

Libraries, museums, art galleries, readers' literacy, school, school library, museum education, Baťův institut 14|15, exhibition, Framework Educational Program

Obsah

Úvod	7
1. Muzea v České republice.....	8
1.1 Muzeologie – základní pojmy.....	8
1.2 Muzejní pedagogika a muzejní pedagogové.....	9
1.3 Legislativní vymezení.....	10
1.4 Kooperace školy a muzeí.....	10
1.5 Objektové a projektové vyučování.....	12
1.6 Současné největší aktivity muzeí pro děti i dospělé v České republice	12
2. Knihovny.....	17
2.1 Knihovní pracovníci	17
2.2 Legislativní vymezení	17
2.3 Bibliopedagogika	18
2.4 Bibliopsychologie	18
2.5 Biblioterapie	18
2.6 Funkční a informační gramotnost	19
2.7 Čtenářská gramotnost.....	19
2.8 Knihovní aktivity pro žáky a studenty	20
2.9 Rozvoj dětského čtenářství – kooperace škol a knihoven	20
2.10 Současné největší akce a aktivity knihoven pro děti a mládež v České republice	22
2.11 Celostátní akce a aktivity knihoven pro dospělé.....	27
2.12 Školní knihovny	32
3. Nové vize a novinky v oblasti knihovnictví a muzejnictví.....	35
3.1 Online (virtuální) výstavy a další využití informačních technologií.....	35
3.2 Pracovní listy a dílny pro děti a mladistvé.....	36
3.3 Hledání nových témat k výstavám	36
3.4 Interaktivita	36
3.5 Komunitní role knihoven a muzeí	37
3.6 Knihovny, muzea a osoby s handicapem	38
3.7 Knihovny a muzea v multikulturní společnosti	39
3.8 Dobrovolnictví	40
3.9 Dětská muzea	40
3.10 Propagace pomocí sociálních sítí	41

3.11 Moderní, interaktivní a vědecká muzea pro děti v České republice.....	41
4. Rámcový vzdělávací program.....	44
4.1 Rámcový vzdělávací program a čtenářská gramotnost	44
4.2 Rámcový vzdělávací program s knihovnami, muzei a galeriemi.....	45
5. Praktická část	46
5.1 Baťův institut 14 15	46
5.1.1 Muzeum jihovýchodní Moravy	46
5.1.1.1 Výchovné a vzdělávací aktivity MVJM	47
5.1.2 Krajská galerie výtvarného umění.....	49
5.1.2.1 Výchovné a vzdělávací aktivity KGVU	49
5.1.3 Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně.....	50
5.1.3.1 Edukační aktivity: Škola a knihovna – Nabídka vzdělávacích a kulturních programů pro školy	51
5.1.3.2 Další vzdělávací služby a akce	52
5.1.4 Zhodnocení 14 15 Baťova institutu s ohledem na jednotlivé instituce.....	54
5.1.4.1 Muzeum	54
5.1.4.2 Galerie	54
5.1.4.3 Knihovna	55
5.2 Výstava ARS BELLUM: umění válečné 17. - 18. století.....	55
5.2.1 Historický knižní fond NTK	56
5.2.2 Swot analýza projektu výstavy.....	56
5.2.3 Výběr tématu výstavy	56
5.2.4 Stanovené cíle výstavy	57
5.2.5 Výběr knih a průběh přípravy	57
5.2.6 Zabezpečení výstavy	58
5.2.7 Rozpočet.....	58
5.2.8 Jednotlivé části výstavy.....	58
5.2.9 Závěr a zhodnocení	59
5.2.10 Dotazníkové šetření a jeho výsledek.....	59
6. Závěr.....	66
Použité zdroje.....	67
Příloha 1: Baťův institut - fotogalerie.....	
Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně	

Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně	
Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně	
Příloha 2: Ars bellum - fotogalerie	

Úvod

Kromě nezastupitelného místa rodiny či školy ve výchově a vzdělání se do tohoto procesu aktivně zapojují i knihovny, muzea a galerie. Pro široké vrstvy obyvatel vytváří nepřehledné možnosti školního, mimoškolního či volnočasového vyžití. Knihovny citlivou péčí o dětského čtenáře vedou k lásce ke knihám i čtenářství a mnohdy u dětí formují jejich další cestu studiem, prací a životem. Dospělým čtenářům nabízí možnost odreagování pomocí dobré knihy či besedy a rovněž pomáhají v rozvoji jejich celoživotního vzdělání. Muzea i galerie nabízejí návštěvníkům příležitost prohlédnout si či dotknout se exponátů, ke kterým by se jinak stěží dostali. Díky edukačním doprovodným programům a interaktivním prvkům výstav a expozic mohou tyto instituce lépe zaujmout své návštěvníky a rozšířit jim jejich vědomosti a dovednosti. Především v oblasti muzeí však panuje stále nedostatek „pochopení“ pro fungující práci s veřejností a především dětským návštěvníkem.

Téma edukační činnosti muzeí, galerií a knihoven jsem si zvolila proto, že tato tematika je mezi pedagogy nedoceněná a ne vždy z jejich strany plně využita. Mým záměrem je postihnout nabídku paměťových institucí v co nejširším záběru.

Cílem teoretické části bakalářské práce je předložit možnosti výchovy a vzdělání knihoven a muzeí v České republice. Zachytit jejich kompletní celorepublikové aktivity především s důrazem na děti a mládež. Shrnout novinky a vize, které v současné době ovlivňují a mění práci těchto kulturních institucí. Pro teoretickou část je nutná rešerše a komparace odborné literatury knihovnické, muzeologické i pedagogické. Dále srovnávání přístupu knihoven i muzeí ke vzdělávacím institucím a postihnouti těchto specifík.

Praktická část je rozdělena na dvě části. První část je věnována organizaci 14|15 Baťův institut, který zaštiťuje tři důležité kulturní instituce Zlínského kraje. Vybrala jsem ji proto, že je příkladem spolupráce a fungující komunikace různorodých paměťových organizací jak mezi nimi navzájem, tak s uživateli. Sleduji především jejich edukační činnost, jednotlivé edukační projekty a schopnost jejich komunikace. Druhou část tvoří metodika a realizace mnou připravené výstavy, která si klade za cíl spojit v sobě prvky knihovní i muzejní, postihnout specifika obou druhů institucí, použít v maximální možné míře interaktivní prvky a přizpůsobit výstavu širokému okruhu návštěvníků. V práci jsem se pokusila spojit svou profesi knihovníka s prvky profese muzejního pedagoga.

1. Muzea v České republice

1.1 Muzeologie – základní pojmy

Muzeologie, v České republice však více používaný termín muzejnictví, je „věda o muzeu, resp. systém různých disciplín, které se vztahují k muzeu.“¹ Samotný obsah je velmi široký a zahrnuje v sobě historii muzejních institucí či vymezení teorie a muzejních postupů. Dále uchování, péče a zpřístupnění sbírek, metodiku tvorby výstav či problematiku muzejní pedagogiky.

„Muzeum je instituce, která získává a shromažďuje přírodniny a lidské výtvořiny pro vědecké a studijní účely (...) vytváří sbírky, které trvale uchovává, eviduje a odborně zpracovává, umožňuje způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu jejich využívání a zpřístupňování poskytováním vybraných veřejných služeb, přičemž účelem těchto činností není zpravidla dosažení zisku.“² Během historie měly muzea mnoho podob. Kupříkladu ve formě tzv. kunstkomor, které vznikaly ve větších šlechtických sídlech jako sbírky obrazů, soch, vzácné literatury či přírodnin.

Muzea lze dělit podle několika hledisek. Kromě širokého a velmi obecného rozdělení na muzea všeobecná a specializovaná, existuje kupříkladu klasifikace ustanovená Mezinárodní radou muzeí. Tato instituce rozděluje „Muzea umělecká, Muzea přírodních dějin, Muzea etnografická a folklorní, Muzea historická, Muzea vědy a techniky, Muzea společenských věd, Muzea obchodu a spojů, Muzea zemědělská a produktů země.“³ Od klasických muzeí se odlišuje tzv. „galerijní typ výstavní prezentace“⁴. Ten má v první řadě za úkol „navodit u návštěvníků asociace, které vyústí v nějaké myšlenkové (racionální) sdělení, prováděné co nejsilnějším estetickým prožitkem.“⁵ Tento druh výstavní prezentace se používá především v galeriích a muzeích umění. Výstavy či expozice zde nemívají tak zdlouhavé doprovodné texty, jako to bývá u klasického pojetí.

¹ ŠTĚPÁNEK, Pavel. *Obrysy muzeologie: pro historiky umění*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0542-3.

² ČESKO. § 2 odst. 4 zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017 [cit. 12. 12. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-122#p2-4>

³ ŠTĚPÁNEK, Pavel. *Obrysy muzeologie: pro historiky umění*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0542-3. s. 17

⁴ BURIÁNKOVÁ, Michaela, Anna KOMÁRKOVÁ a František ŠEBEK, ed. *Úvod do muzejní praxe: učební texty základního kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010. ISBN 978-80-86611-40-2. s. 15

⁵ BURIÁNKOVÁ, Michaela, Anna KOMÁRKOVÁ a František ŠEBEK, ed. *Úvod do muzejní praxe: učební texty základního kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010. ISBN 978-80-86611-40-2. s. 16

S ohledem na délku trvání lze muzejní výstavní program rozdělit na „*expozici a výstavu*“⁶. Expozice má dlouhodobý či dokonce stálý charakter. V takové případě je však nutné počítat se zastaráváním expozice v oblasti opotřebení, ale i neaktuálnosti informací či vystavených exponátů. Výstava je časově omezená a většinou trvá v rozmezí týdnů až měsíců. Na rozdíl od expozice může výstava pružněji reagovat na aktuální témata, výročí či vyslyšet poptávku potenciálních návštěvníků.

1.2 Muzejní pedagogika a muzejní pedagogové

„*Muzejní pedagogika je věda o muzejní edukaci. Tedy věda o záměrném působení na jedince ve snaze dosáhnout pozitivních změn v jeho vývoji*“⁷. Tato věda má vztah i k jiným pedagogickým disciplínám. Tak k ní můžeme s ohledem na věk návštěvníků přiřadit do vztahu předškolní, školní i vysokoškolskou pedagogiku. Dále rovněž andragogiku a gerontagogiku. Se sociální a speciální pedagogikou souvisí především pro svoji snahu otevřít muzea i jedincům se specifickými potřebami. Mnoho společného má s obecnou didaktikou a také s didaktikami oborovým (především český jazyk, společensko-vědní předměty, biologie, fyzika), které muzejní pedagogice pomáhají vytvořit přínosné doprovodné programy jednotlivých výstav. Poměrně úzce souvisí muzejní pedagogika i s pedagogikou volného času, neboť návštěva muzeí neprobíhá u dětí školního věku a mládeže pouze v rámci školního vyučování.

Kromě muzeologů (též používáno označení muzejníci), kurátorů, kustodů či restaurátorů tvoří další profesi, která se v těchto institucích uplatňuje, muzejní pedagogové. Zároveň je ze všech zmiňovaných profesí nejmladší. Úkolem muzejního pedagoga je vytvářet edukační programy, které slouží především dětským a dospívajícím návštěvníkům. Úzce spolupracuje především s kurátorem výstavy či expozice a to ideálně již od stádia vize a tvorby dějové linky během plánování. Muzejní pedagog musí být všeobecně znalý všech sbírek, které muzeum vlastní. Avšak na straně druhé, musí být také pedagogickým odborníkem, který je schopný vytvořit edukační aktivity metodicky a didakticky správně. Petra Šobánková muzejní pedagogy rozděluje na *animátory a lektory*.⁸ Animátor ve své práci využívá interaktivních prvků, hudebních či výtvarných dílen. Lektor se věnuje především klasickým verbálním metodám

⁶ BURIÁNKOVÁ, Michaela, Anna KOMÁRKOVÁ a František ŠEBEK, ed. *Úvod do muzejní praxe: učební texty základního kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010. ISBN 978-80-86611-40-2. s. 20

⁷ BURIÁNKOVÁ, Michaela, Anna KOMÁRKOVÁ a František ŠEBEK, ed. *Úvod do muzejní praxe: učební texty základního kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010. ISBN 978-80-86611-40-2. s. 15

⁸ ŠOBÁNOVÁ, Petra. *Edukační potenciál muzea*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3034-8.

práce s návštěvníky. Připravuje pro ně kupříkladu komentované prohlídky. Muzejní pedagog se etabluje především z vysokoškolských oborů Muzeologie na Masarykově univerzitě v Brně a také Slezské univerzitě v Opavě. Dále se nabízí studium Pedagogického minima na některých z veřejných vysokých škol či kurz Základy muzejní pedagogiky, který každoročně pořádá Metodické centrum muzejní pedagogiky při Moravském zemském muzeu v Brně. Existuje však rovněž možnost, kdy se naopak vystudovaný pedagog bude věnovat profesi muzejní pedagoga. Samotná muzeologická práce je totiž s ohledem na správu a ochranu sbírek a exponátů náročná a je nutné, aby se této činnosti věnovali skuteční odborníci vystudovaní v oboru.

1.3 Legislativní vymezení

Práce muzeí je legislativně vymezena v *Zákoně o ochraně sbírek muzejní povahy a změně některých dalších zákonů 122/200 Sb.*

1.4 Kooperace školy a muzeí

Stále ještě je v současné době návštěva muzea pro školy mnohdy výjimečnou událostí, která slouží spíše pro zpestření školní výuky. Muzejní instituce však nabízejí mnohdy velmi propracované doprovodné programy jednotlivých výstav či expozic, na kterých pracují odborníci z řad kurátorů i muzejních pedagogů. Muzea představují pro školní instituce jedinečnou možnost nabídnout žákům a studentům nejen samotný prožitek z výstavy a získání nových vědomostí či dovedností, ale také nový pohled na předmět či téma školní výuky. Teoretické a mnohdy těžko uchopitelné učivo se tak může stát díky názorné ukázce a doprovodnému programu lépe pochopené, když žáci budou moci sami vše vidět a zažít. Prostory muzea je rovněž možné využít pro samotnou školní výuku, která bude jistě s ohledem na změnu místa pro žáky zajímavější.

Existují však faktory, které negativně ovlivňují rozvoj návštěvnosti muzeí školními kolektivy. Z nejširšího hlediska lze konstatovat, že muzea primárně slouží jako instituce starající se o exponáty významného charakteru. Příprava výstav a doprovodných programů tak není jejich jedinou náplní. Často je mnoho exponátů dlouhodobě uložených v prostoru depozitáře bez velkých vyhlídek na jejich uveřejnění. Z faktorů, které se dotýkají přímo škol, zde patří cena vstupného za samotnou návštěvu či doprovodný program, ale také za dopravu do budovy muzea. Roli hraje i organizační a časová náročnost, neboť mnohdy je na návštěvu muzea potřeba vyhradit celý vyučovací den. Problémem také často zůstává tvorba výstavy bez

podchycení pedagogického záměru. Pro děti se pak sice návštěva muzea i doprovodného programu stává zajímavým zpestřením času a třeba i získají nové vědomosti či zážitky, ale bez hlubšího pedagogického smyslu. Učitelé poté mohou navázat na výstavu i v běžné školní výuce a použít pro ni například pracovních listů, které se již běžně při doprovodných programech v muzeích používají.

Školní instituce navazují s muzejními institucemi (v menší míře i s galeriemi) často specifické formy spolupráce. Odlišná forma bude na úrovni regionálních muzeí s místními školami, kde se jednotliví zaměstnanci obou institucí mezi sebou mnohdy osobně znají a mají spolu dlouhodobou a ověřenou spolupráci. V takových případech probíhá interakce opravdu velmi úzce a mnohdy se výstavy i doprovodné programy již předem konzultují s pedagogy škol a utváří se takzvaně na míru. Zcela jiný přístup bude mít specializované muzeum ve velkém městě, které navštěvují stovky škol a to i z velké vzdálenosti. U tak velké instituce není v silách reflektovat všechny připomínky a požadavky učitelů. Naopak i „*současné škole a jejímu edukačnímu stylu se vytýká řad negativních rysů:*

1. *Obsah učiv je málo flexibilní*
2. *Školní vzdělávání je zaměřeno zvláště na kognitivní stránku*
3. *Vlastní vyučování se soustřeďuje především na osobnosti učitele*
4. *Škola je spíše nudná a zdlouhavá“⁹*

Především dětská muzea a muzejní pedagogové mohou pozitivně ovlivnit tyto negativní rysy škol v rámci návštěv školních kolektivů a přinést kýženou změnu prostředí, která je sama o sobě pro žáky a studenty atraktivní. Malá muzea se edukačním aktivitám obecně věnují ve velmi omezené míře. Důvodem může být i finanční stránka, která neumožňuje zaměstnat kvalifikovaného pracovníka na místo muzejního pedagoga. Avšak právě v kompetenci muzejních pedagogů by měla být komunikace se školami a školskými úřady. Pro jejich dobrou práci a také kvalitní výstavy potřebuje muzeum úzkou součinnost se školami v okolí. Teprve potom bude moci vymezit muzeum své poslání směrem ke škole a nabídnout svými výstavami a expozicemi pro žáky vhodné zážitky. Muzea tak musí mít jasně vyčleněny aktivity, které budou v jejich kompetenci a které nemůže sama škola postihnout. Dále pak se návštěva muzea musí stát pro školy zcela samozřejmou a přirozenou. V kompetenci učitelů zůstává vhodně žáky na návštěvu muzea připravit a i po samotné návštěvě navazovat v rámci

⁹ JÚVA, Vladimír. *Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. století*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-090-5. s. 147

vyučování na témata, která se výstavy dotýkala. Důležitou součástí je i zpětná vazba, kterou přinesou učitelé pracovníkům muzeí.

1.5 Objektové a projektové vyučování

„Objektové vyučování, tzv. učení z předmětů vychází ze základní myšlenky ukázat, jak schopnost interpretovat předmět pomáhá lidem porozumět světu.“¹⁰ Doprovodné edukační programy, které objektového učení také využívají, tvoří v konkrétní výstavě či expozici kurátoři společně s muzejními pedagogy. Tento druh učení se týká především exponátů, které jsou vytvořeny člověkem, a již méně učení zasahuje do přírodovědeckých oddělení muzeí. V objektovém učení dochází kromě porozumění také k aktivním přístupům. Své místo zde má i kritické myšlení, kterému se návštěvníci učí pomocí pozorování, řešení problematických situací či aktivního zapojení do interaktivních prvků či doprovodného programu. „Projektové vyučování je založeno na projektové metodě, při níž jsou žáci vedeni k řešení komplexních problémů“.¹¹ Tento druh vyučování se zaměřuje hlavně na zkušenost žáků. „Vychází z předpokladu, že předměty získávají význam potud, pokud se včleňují do lidských zkušeností. Nelze od sebe odtrhávat poznání a činnost, práci hlavy a práci rukou.“¹² I projektové vyučování se v muzeích nejčastěji uplatňuje v doprovodných programech.

1.6 Současné největší aktivity muzeí pro děti i dospělé v České republice

eSbirky.cz¹³

Portál vznikl v roce 2010 pro usnadnění prohlížení digitalizovaných materiálů českých muzeí a galerií. V září 2017 v sobě obsáhl již více než 100 000 vystavených exponátů. Dohromady se v současnosti na tomto projektu ve správě Národního muzea podílí 65 muzeí v rámci celé České republiky. Největšími institucemi je zde zastoupeno Národní muzeum, Památník národního písemnictví či Židovské muzeum v Praze. Základem koncepce Esbirky.cz byl předpoklad, aby portál kvalitně sloužil odborníkům i laické veřejnosti. Skvělý potenciál využití nabízí především školám. Ne vždy existuje možnost navštívit muzeum osobně a zde portál nabízí možnost prohlédnout si online vybrané muzejní exponáty pohodlně z domova či

¹⁰ BURIÁNKOVÁ, Michaela, Anna KOMÁRKOVÁ a František ŠEBEK, ed. *Úvod do muzejní praxe: učební texty základního kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010. ISBN 978-80-86611-40-2. s. 298

¹¹ BURIÁNKOVÁ, Michaela, Anna KOMÁRKOVÁ a František ŠEBEK, ed. *Úvod do muzejní praxe: učební texty základního kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010. ISBN 978-80-86611-40-2. s. 298

¹² SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1821-7. s. 234

¹³ eSbirky: kulturní dědictví on-line. *Národní muzeum* [online]. Praha: Národní muzeum, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.esbirky.cz/>

školy, nezávisle na omezení časem či financemi zájemce. V jednoduchém vyhledávání je možno buď zadat jednotlivý hledaný předmět, nebo zvolit sofistikovanější vyhledávání podle oborů. Zde učitelé naleznou kupříkladu oddělení Archiválií, Přírodovědeckých či Archeologických sbírek. Na úrovni základního a středního vzdělávání poskytuje portál kvalitní materiály pro zpestření výuky především ve společenských a přírodovědných předmětech.

Centrum pro prezentaci kulturního dědictví¹⁴

Centrum funguje od roku 2005 jako jedno z metodických pracovišť pro oblast muzejnictví. Úkolem Centra není správa a uchovávání sbírek, nýbrž jejich zpřístupňování veřejnosti. Centrum spravuje informační oborový portál eMuseum, kde lze najít mnoho informací o současném domácím i zahraničním dění v oblasti muzejnictví nejen pro profesionální pracovníky muzeí, ale i studenty především filozofických a pedagogických fakult. Věnuje se rozvoji muzejní pedagogiky, využití digitalizace 3D předmětů pro plánování a tvorbu výstav a rozvoji vhodného online prostředí pro prezentaci sbírek. Centrum dále pracuje na vytvoření knihovního fondu oborů muzejnictví a muzejní pedagogiky.

Dotkni se 20. století¹⁵

Dotkni se 20. století je rovněž projektem Národního muzea v Praze financovaný z fondu ESF. Vznikl jako tříletý projekt zacílený na podporu výuky hodin dějepisu československých a českých dějin 20. století. Zvláštní zřetel je věnován inovativnímu využití moderních technologií ve výuce. Je častým prohrěškem, že při hodinách dějepisu není na dějiny 20. století kladen příliš velký důraz. Často se jim učitelé z nedostatku časových možností věnují pouze okrajově či žáci o toto období nejeví velký zájem.

Muzeum 3000¹⁶

Zpravodajský portál Národního muzea, který si klade za cíl zpřístupnit na svých webových stránkách ty nejzajímavější články, videa, zajímavosti či nové objevy ve všech oblastech

¹⁴ eMuseum: oborový informační portál [online]. Praha: Centrum pro prezentaci kulturního dědictví, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://emuzeum.cz/>

¹⁵ Dotkni se 20. století: vzdělávací projekt pro školy. Národní muzeum [online]. Praha: Národní muzeum, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.nm.cz/Historicke-muzeum/Pro-skoly-HM/Dotkni-se-20-stoleti.html>

¹⁶ Muzeum 3000: zpravodajský portál Národního muzea pro 3. tisíciletí. Národní muzeum [online]. Praha: Národní muzeum, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://muzeum3000.nm.cz/>

vědy, které se dotýkají sbírek Národního muzea. Samostatné sekce stránek jsou věnovány aktuálním výstavám a také průběhu rekonstrukce hlavní budovy muzea. Webové stránky slouží nejširší veřejnosti a své uplatnění si najdou rovněž u pedagogů základních a středních škol při výběru vhodné výstavy.

Muzeum bez bariér¹⁷

Internetové informační fórum, které se věnuje návštěvníkům se specifickými potřebami. Projekt vznikl v Národním muzeu při Centru pro prezentaci kulturního bohatství. Nedotýká se pouze muzeí, ale i galerií či knihoven. Výraz specifické potřeby se zde neuplatňuje pouze s ohledem na návštěvníky s tělesným či mentálním postižením, ale věnuje se i ostatním skupinám se speciálním přístupem – kupříkladu seniorům. Web obsahuje informace pro návštěvníky se zrakovým, sluchovým, tělesným či mentálním postižením a zvlášť jsou rovněž uvedené specifika přístupu pro návštěvníky seniorského věku. Zároveň jsou pod těmito jednotlivými oblastmi uvedeny nejzajímavější projekty, které se jim věnují.

Metodické centrum muzejní pedagogiky¹⁸

Jedno z metodických pracovišť Ministerstva kultury, které vzniklo v roce 2004 při Moravském zemském muzeu v Brně. Hlavní náplní centra je tvorba metodiky pro doprovodné programy muzeí a poskytování konzultací. Dále Metodické centrum pořádá roční kurz Základů muzejní pedagogiky, který je určen jak profesionálním pracovníkům muzeí, tak zájemcům o tuto práci. K online stažení jsou k dispozici metodické texty a pracovní listy. Ve speciálních projektech se Metodické centrum věnuje oblasti práce se seniory, s dětmi a mládeží a rovněž s návštěvníky s handicapem.

Muzejní noc¹⁹

Oblíbená akce v mnoha světových městech, při níž zůstávají brány muzeí jeden den v roce otevřené do noci za symbolické vstupné či zcela zdarma. Do akce se často zapojují i další kulturní instituce – knihovny, galerie či další památkové objekty. V budovách probíhají

¹⁷ Muzeum bez bariér: zpravodajský portál Národního muzea pro 3. tisíciletí. *Národní muzeum* [online]. Praha: Národní muzeum, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://emuzeum.cz/bezbarier>

¹⁸ Metodické centrum muzejní pedagogiky. *Moravské zemské muzeum* [online]. Brno: Moravské zemské muzeum, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.mcmp.cz/>

¹⁹ Muzejní noc. In: *Wikipedia: otevřená encyklopedie* [online]. Česko: Wikimedia Foundation, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Muzejn%C3%AD_noc

besedy, přednášky, divadelní představení, promítání, koncerty aj. V rámci České republiky je největší akce během červnové soboty v hlavním městě s názvem Pražská muzejní noc.

Do muzea!²⁰

Portál, který prostřednictvím webových stránek informuje o všech veřejnosti přístupných muzeích v České republice. Důležitou součástí portálu je možnost hodnotit jednotlivá muzea. Po registraci tak lze učinit ve třech kategoriích: Expozice a výstava, Služby návštěvníkům a Lidé v muzeu. Návštěvníci mohou hodnotit kupříkladu přístup zaměstnanců, tak spokojenost se samotnou výstavou. Pomocí mapy lze vyhledat muzea v okolí či se inspirovat pro školní výlety a exkurze či rodinné dovolené.

Europeana²¹

Projekt spuštěný v roce 2008, který na svém webovém rozhraní zajišťuje přístupy ke sbírkovým předmětům z nejrůznějších světových digitálních knihoven. Tyto digitální knihovny neobsahují pouze knižní položky, ale rovněž obrazy, grafiky, hudbu či 3D předměty. Europeana poskytuje důležitý zdroj informací nejen pro muzejní specialisty, badatele či studenty umění, ale své místo má také v práci pedagogů základních a středních škol, kterým poskytuje množství informací a digitalizovaných dokumentů či exponátů v širokém zastoupení oborů. Europeana umožňuje na svých webových stránkách rovněž tvorbu on-line (virtuálních) výstav, které jsou dostupné bez fyzické návštěvy muzea z prostředí domova.

Asociace muzeí a galerií²²

„Profesní sdružení muzeí a galerií v České republice a osob činných v oboru muzejnictví. Zaměřuje se zejména na propagaci a popularizaci činnosti muzeí a galerií v České republice, pořádání konferencí a seminářů, ediční činnost a vzdělávání muzejních pracovníků.“²³ Kromě odborných činností vyvíjí sdružení činnosti na poli rozvoje muzejních aktivit pro školy a širokou veřejnost. Hlavní kampaň, která zde v současnosti probíhá – nese název Muzea a 20.

²⁰ *Do muzea!* [online]. Praha: Národní muzeum, Centrum pro prezentaci kulturního dědictví, 2017 [cit. 2017-12-05].

Dostupné z: <https://www.do-muzea.cz/>

²¹ *Europeana Collections* [online]. Haag: Europeana Foundation, 2017 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z:

<https://www.europeana.eu/portal/cs>

²² *Asociace muzeí a galerií* [online]. Praha: Asociace muzeí a galerií, 2017 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <http://www.cz-museums.cz/web/amg/titulni>

²³ tamtéž

století. Má celoroční působnost a s malými přestávkami funguje již od roku 2005. Každý rok spojuje aktivity zapojených muzeí speciální téma, které se dotýká historie 20. století. Volba tématu vychází z důležitých výročí. Téma lze uchopit různými způsoby a tak muzea mohou využít nejen klasickou muzejní expozici, ale také kupříkladu přednášky či komponované pořady. Instituce, které se do kampaně registrují, mají podporu Asociace muzeí a galerií a využívají její propagace.

2. Knihovny

„Knihovna, popř. součást knihovny nebo jiné instituce je uspořádaný soubor obrazových, zvukových a audiovizuálních dokumentů, určeným k jejich uchování a zpřístupňování uživatelům, se zřetelně vymezeným studijním, výukovým, rekreačním nebo archivním záměrem“.²⁴ V České republice lze rozdělit knihovní instituce na několik typů. Veřejné knihovny slouží nejširší veřejnosti a jejich fond je univerzální. Patří sem především knihovny městské a obecní, jejichž fond je zaměřen hlavně na beletrii. K veřejným knihovnám se řadí také ty specializované, které jsou již oborově profilovány. Tyto specializované knihovny mohou být rovněž neveřejného charakteru (např. nemocnice, velké firmy aj.). Specifikum fondu univerzitních (akademických) knihoven je určováno jejich návštěvníky, kteří se etablojí z řad vysokoškolských studentů a pedagogů, ale navštěvují je rovněž badatelé a odborníci. Posledním typem jsou soukromé knihovny, jež jsou v rukou konkrétní osoby.

2.1 Knihovní pracovníci

V knihovnách pracují na pozicích knihovních a informačních pracovníků především absolventi středního, vyššího či univerzitního vzdělání v oboru. S pedagogickým vzděláním knihovníka se lze setkat spíše v menších institucích a především u knihoven školních. Zde místo knihovníka zaujímá ve většině případů právě vyškolený pedagog, který školní knihovnu spravuje. Určitou možnost přináší pedagogická profese v knihovnách s velkým dětským oddělením. V této části knihovny, která se zaměřuje na literaturu pro děti a mládež se pořádají besedy či jiné akce specifické pro tento věk návštěvníků. Bohužel ne všichni knihovníci mají pedagogické předpoklady pro práci s dětskými a dospívajícími čtenáři. Zdá se tedy ideální, když na tomto specifickém místě pracuje absolvent oboru předškolní a mimoškolní pedagogiky či pedagogiky volného času, který si doplní vzdělání rekvalifikačním knihovnickým kurzem.

2.2 Legislativní vymezení

Práce knihoven je legislativně vymezena v *Zákoně o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb 257/2001 Sb.*

²⁴ SAKÁLOVÁ, Elena. Mediatéka. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2017-12-15]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000002037&local_base=KTD.

2.3 Bibliopedagogika

„*Bibliopedagogika je speciální pedagogická disciplína, která zkoumá zákonitosti výchovného působení na člověka knihou, vztahy člověka ke knize, jeho přístup k ní, pracovní procesy s knihou a s člověkem – čtenářem.*“²⁵ Bibliopedagogika tedy postihuje všechny aspekty práce čtenáře s knihou a z pedagogicko-psychologických disciplín má blízko kupříkladu k vývojové psychologii, poněvadž člověk v každé fázi svého života vykazuje specifický přístup. Sociální psychologie přináší bibliopedagogice problematiku sociálních skupin či sociální komunikace. Gerontopsychologie dále potřebu odpovídajícího přístupu k seniorům se všemi jejich potřebami včetně četby a osobního či zájmového rozvoje. Pedagogická psychologie postihuje mimo jiné poznávání osobnosti žáka, které je důležité pro doporučení správné literatury ke čtení či tvorbu aktivit pro děti, které budou plně odpovídat jejich věku. Další vymezení oboru bibliopedagogiky je k obecné didaktice, zde může jít o výběr a volbu vhodné metody aktivit pro děti i dospělé (přednáška, vypravování či exkurze se staly již běžnými knihovními aktivitami).

2.4 Bibliopsychologie

„*Bibliopsychologie je nauka, která se zabývá vlivem četby na duševní život člověka a zkoumá průběh psychických procesů během četby i následně.*“²⁶ Na teoretické rovině se bibliopsychologií zabývají vědci z řad psychologů, pedagogů, sociologů a filozofů. Výsledky jejich výzkumů však nalézají praktické využití v oblasti nejen psychoterapie, ale také v knihovnictví. Zde nové poznatky pomáhají knihovníkům v akviziční činnosti, v prezentaci četby a indexaci obsahu dokumentů. Primárně jde ale o výchovné působení na především dětské čtenáře s cílem naučit je s knihami a informacemi zacházet a umět je využívat pro své psychické zdraví a pro svůj duševní růst.

2.5 Biblioterapie

Výsledky bibliopsychologických výzkumů o působení četby na různé typy čtenářů jsou také prakticky rozvíjeny a využívány metodou biblioterapie. Biblioterapeutické působení může být neadresné – určené čtenářům hledajícím v těžkých životních situacích podporu, poučení či relaxaci, nebo také adresné – upravené na míru konkrétnímu pacientovi nebo skupině pacientů s konkrétním psychickým postižením. Biblioterapie pracuje nejen s četbou, ale také s literární tvorbou pacientů nebo s dramatikou.

²⁵ VÁŠOVÁ, Lidmila. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: ISV, 1995. Knihovnictví. ISBN 80-858-6607-2. s. 7

²⁶ VÁŠOVÁ, Lidmila. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: ISV, 1995. Knihovnictví. ISBN 80-858-6607-2. s. 81

2.6 Funkční a informační gramotnost

„Funkční gramotnost je charakterizována v širším slova smyslu jako schopnost porozumět a prakticky využívat informace uložené v libovolné formě. Byla testována na textech uměleckých i exaktních, a to jako gramotnost čtenářská, matematická a přírodovědná.“²⁷ Informační gramotnost stojí ještě výše. Její přidaná hodnota „spočívá ve schopnosti integrovat získané informace jako "smysluprostá", neuspořádaná data do systému uspořádaných vědomostí a zkušeností. Vyhledávání je již zacíleno na určitou formu zpracování a využití vyhledaných informací.“²⁸ Informační gramotnost tedy zahrnuje dovednost pracovat s informacemi, pochopit jejich obsah a dokázat třídít relevantní informace od těch nerelevantních. Společným cílem knihoven i škol je naučit žáky a studenty využívat informace pro svůj prospěch. Ty se díky rozšíření internetu valí ze všech stran a především dětem způsobuje toto zahlcení problémy. Informační gramotnosti je dosaženo pomocí informačního vzdělávání. V knihovnách se gramotnost rozvíjí pomocí kurzů základů práce na počítačích, informačních lekcí, besed a přednášek o médiích či bezpečnosti práce na internetu. Učitelům mohou specializovaní pracovníci knihoven ukázat metody a formy práce s informacemi, které jim umožní lépe se orientovat v informačních zdrojích jejich vyučovacích předmětů. V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání se tomuto tématu věnuje především vzdělávací oblast s názvem Informační a komunikační technologie.

2.7 Čtenářská gramotnost

„Čtenářská gramotnost je celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních i sociálních kontextech.“²⁹ Je součástí funkční a informační gramotnosti a rovněž se jí dotýká pozornost Rámcových vzdělávacích programů. Všeobecně rozšířeným omylem je tvrzení, že čtenářskou gramotností se míní pouhá znalost literatury - orientace ve světě literárních produktů však není pro čtenářskou gramotnost podmínkou. S ohledem na knihovny je důležitá především znalost postupů při vyhledávání relevantních

²⁷ JONÁK, Zdeňek. Pojetí vzdělávací oblasti ICT v RVP ZV. *Metodický portál: Články* [online]. 03. 08. 2004, [cit. 2017-12-15]. Dostupný z WWW: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/40/POJETI-VZDELAVACI-OBLASTI-ICT-V-RVP-ZV.html>>. ISSN 1802-4785.

²⁸ tamtéž

²⁹ Čtenářská gramotnost. *RVP - Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2017 [cit. 2017-12-15]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/G/Gramotnost/Ctenarska_gramotnost

dokumentů, práce s knihovními katalogy, databázemi a portály, schopnost kritického zhodnocení kvality a relevantnosti vyhledaných dokumentů a jejich percepce.

2.8 Knihovní aktivity pro žáky a studenty

Knihovny na rozdíl od muzeí neslouží primárně k ochraně sbírek, ale jsou zaměřeny jako služba pro nejširší veřejnost. Snad jedinou výjimkou jsou zde historické a vzácné knižní sbírky, které s ohledem na svá specifika žádají odlišný přístup. Již dávno na sebe knihovny neberou pouze službu půjčování knih. Především knižní instituce veřejného typu se staly mnohdy komunitním centrem, v němž se pořádají nejrůznější akce pro děti či dospělé a stává se tak místem střetávání generací, přátel či odlišných kultur a národností.

Mnohé veřejné knihovny si pěstují své potenciální čtenáře už od předškolního věku a formou besed a exkurzí zprostředkovávají správné čtenářské návyky a lásku ke čtenému slovu. Pořádají se zde také divadelní představení a dětský koutek v oddělení pro nejmenší čtenáře se stává oblíbeným místem relaxace i hry. Knihovny se rovněž snaží podporovat rozvoj předčítání pohádkových knih rodiči či jinými rodinnými příslušníky již v předškolním věku dítěte, kdy se nejlépe upevňují kladné návyky.

Z dětí navštěvujících základní školy se již rekrutují budoucí samostatní čtenáři a kromě četby jsou pro ně zde připraveny opět besedy (literární, hudební atd.). V některých knihovnách pro děti základních škol vznikají čtenářské kluby, kde spolu žáci diskutují o přečtené beletrii.

Středoškolští studenti potřebují především zvýšit informační gramotnost. Dozví se tak, kde požadovanou informaci najít a jak s ní naložit. Vědět, že ne všechny přijímané informace jsou relevantní a naučit se je od těch relevantních odlišit.

Po případném nástupu na vysokou školu se tyto potřeby ještě více zvýrazní. Právě zde je místo univerzitních, krajských, vědeckých či specializovaných knihoven, které přinášejí mimo jiné rešeršní služby či elektronické informační zdroje, které vysokoškolským studentům, pedagogům, badatelům i širší veřejnosti pomáhají v získávání a třídění informací. Tak jako u muzeí, i zde platí, že samotná návštěva knihovny je pro učitele vždy spjatá s určitým organizačním plánováním a časovou náročností, které však nesmí učitele odradit.

2.9 Rozvoj dětského čtenářství – kooperace škol a knihoven

Kooperace knihoven a škol (především základních), spočívá v první řadě v rozvoji dětského čtenářství. Avšak právě zde neexistuje žádné koncepční rozhodnutí, které by nařizovalo

spolupráci škol s knihovnami. Z tohoto důvodu se rozvoj čtenářství mnohdy praktikuje odděleně buď v knihovních institucích, ve školních hodinách českého jazyka nebo v domovech, kde se v ideálním případě rodiče dětem v této oblasti cíleně a dlouhodobě věnují. Vhodnou možností rozvoje spolupráce obou institucí jsou knihovní projekty, které se rozvoji čtenářství věnují. Třída žáků tak s učitelem může přespat v knihovně při akci Noc s Andersenem či se aktivně zapojit do literárních soutěží, projektu Čtení pomáhá či ankety SUK – čteme všichni. Velmi oblíbená je akce Pasování prvňáčků, která nenásilnou formou přivede mnoho dětí poprvé do knihovny. Původně na regionální úrovni vznikl projekt s názvem *Knih je můj kamarád*,³⁰ který se však dostal i na stránky Metodického portálu RVP jako vhodná aktivita s očekávaným výstupem vzbudit dětský zájem o literaturu a četbu.

U dětí předškolního věku se velmi rychle vyvíjejí řečové schopnosti. Pro jejich vývoj je velmi důležité pravidelné předčítání, které rozvíjí slovní zásobu i fantazii. Tento způsob je nejlépe uplatnitelný pomocí čtení pohádek v rodinách, kde zlepšuje jejich soudržnost, avšak lze ho využít i v mateřských školách a při prvních besedách v knihovně. Se vstupem dětí na základní školu nastává tzv. Zlaté období čtenáře, které končí s nástupem na druhý stupeň základních škol. Toto období přináší dětem velké změny, ale pro rozvoj četby a čtenářských návyků je zcela zásadní. Není tedy s podivem, že největší množství knihovních akcí je zaměřeno právě na toto období s nejvyšším potenciálem pro další rozvoj. Děti mezi 11-15 lety, které navštěvují druhý stupeň, také prochází velkými změnami. Jde o období rychlého dospívání během puberty a časté závislosti na internetu a počítačových či online hrách.

Je třeba zmínit, že pro kvalitní cíl v oblasti dětského čtenářství je potřeba mezi školou a knihovnou pracovat dlouhodobě a systematicky. Bohužel občasná beseda dětí na literární či jiné téma nemůže stačit k tomu, aby se dítě nadchlo pro čtení a začalo se mu věnovat i ve svém volném čase. Naopak tento přístup může vzbudit opačný proces, kdy se dítě na besedách nudí a nemotivuje ho to k dalšímu rozvoji. Proto musí všechny aktivity na podporu dětského čtenářství mít nejen dlouhodobé trvání a metodické vymezení, ale obsahovat zároveň interaktivní prvky – které zábavnou formou zintenzivní dětský prožitek a tedy i následný zájem. V současné době probíhá v knihovnách „zápas“ o dětského čtenáře. Zájem dětí se totiž často upíná k internetu, sledování televize a počítačovým hrám a z klasických dětských čtenářů se stávají čtenáři multimediální. Ti se vyznačují čtením textu i obrazu současně (film s titulky, videa s doprovodným textem, aj.).

³⁰ KYMROVÁ, Lenka. *Knih je můj kamarád*. In: *RVP: metodický portál* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2017 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/t/PBBF/1525/KNIHA-JE-MUJ-KAMARAD.html/>

2.10 Současné největší akce a aktivity knihoven pro děti a mládež v České republice

V popisu jednotlivých aktivit bylo záměrem postihnout především práci s dětským čtenářem. Níže uvedené aktivity přesahují regionální rámec a jejich působnost je celorepubliková, protože mnoho akcí knihoven funguje pouze na lokální bázi (besedy, tematické měsíce, výročí regionálních osobností aj.).

Noc s Andersenem³¹

Každoroční knihovní aktivita pro děti a mládež, která se netradiční formou snaží podpořit dětské čtenářství. Každý rokem se Noc s Andersenem koná ke konci března či na samém začátku dubna na počest narození tohoto dánského spisovatele, který se stal známým právě svou literaturou pro děti. V České republice se první ročník uskutečnil v roce 2000 v Knihovně Bedřicha Beneše Buchlovana v Uherském Hradišti, každým rokem se však připojuje stále více knihoven. Akce probíhá v budově knihovny již od brzkého odpoledne. Děti se sejdou v knihovně, kde je pro ně připraven program. Nejčastěji čtení pohádek či převlečení knihovníci hrající divadelní představení. Během večera mohou dokonce děti chatovat s ostatními skupinkami v jiných městech a sdělovat si mezi sebou dojmy. V některých knihovnách se děti poté rozejdou domů, někde přespávají v knihovně, čímž se umocní dobrodružný zážitek z celé akce.

Den pro dětskou knihu³²

Celorepubliková akce, která si bere za úkol propagovat četbu, návštěvu knihoven a rozvoj čtenářství. Koná se již tradičně den před 1. adventní nedělí – tj. v sobotu a každý ročník je pod záštitou některého českého nakladatelství, jenž se věnuje literatuře pro děti a mládež. O organizaci celé akce pečuje Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, který připravuje pracovní listy a soutěže pro děti a také distribuuje tzv. Startovací balíčky do přihlášených knihoven, v nichž akce probíhá a které slouží k propagaci. Celá akce je záměrně směřována na adventní období, protože důležitou součástí akce je knižní prodej v knihovnách, kde mohou rodiče a ostatní dospělí zakoupit dětem dárek k Vánocům v podobě knihy. Zároveň tento den v knihovnách probíhají doprovodné akce a knihovníci pomáhají při nákupu s výběrem vhodné literatury.

³¹ *Noc s Andersenem* [online]. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků, 2015 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/>

³² *Den pro dětskou knihu* [online]. Praha: SKIP, 2013 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <http://www.dendetskeknihy.cz/>

Pasování prvňáčků na čtenáře

Akce pro děti 1. třídy základních škol, kterou provozují ponejvíce knihovny veřejné (tj. krajské, městské a obecní). Na akt samotného pasování je potřebná úzká spolupráce knihovny se školou. Knihovníci nejen získají seznam všech prvňáčků, ale rovněž učitelé více či méně aktivně akce zúčastňují. Tvoří doprovod dětí a vybírají od rodičů peníze, které slouží na registraci žáka do knihovny a také na knižní dar přiměřený dětskému věku. Prvňáčky může pasovat knihovník, ředitel školy či zástupce města. V ideálním případě se při pasování sejde více zástupců a vytvoří tak "pasovací komisi". V jednotlivých knihovnách probíhá samotné pasování s mírnými odchylkami a vždy je lepší samotné pasování dětem nějakým způsobem obzvláštnit. Knihovny tak nejčastěji provádějí pasování v kostýmech či oslovují k účasti regionální autory či jiné známé osobnosti.

SUK – čteme všichni

*„Akce „Suk – čteme všichni“ je celostátní anketa dětí, učitelů a knihovníků školních a veřejných knihoven, v níž se rozhoduje o nejoblíbenější knize pro děti a mládež za uplynulý rok.“*³³ Anketa je pojmenovaná po význačném pedagogickém pracovníkovi - Václavu Františku Sukovi, jenž se ve své odborné praxi věnoval studiu dětské literatury. Myšlenka Suku vznikla především z důvodu užší spolupráce škol s knihovnami a jejich přehledu v nové knižní produkci na trhu. V rámci Ceny dětí a knihovníků jsou hodnoceny knihy naučné i beletristické vydané v České republice i zahraničí v předchozím roce. Cena učitelů je hodnocena minimálně pětičlennou komisí pedagogů českého jazyka na základních a středních školách, kteří se dlouhodobě zabývají dětským čtenářstvím. Hodnotí nejlepší českou beletristickou či naučnou knihu napsanou českým autorem. Cenu Noci s Andersenem hodnotí děti, jež se účastní této noční akce v knihovnách.

Čtení pomáhá³⁴

Projekt Čtení pomáhá každý rok rozděljuje částku 10 000 000 Kč na dobročinné účely, přičemž o konkrétním využití pomoci rozhodují dětské čtenáře. Dětský či dospívající čtenář se

³³ Anketa Suk: Čteme všichni 2017. *Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského* [online]. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, 2016 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <http://www.npmk.cz/knihovna/anketa-suk-cteme-vsichni>

³⁴ *Čtení pomáhá* [online]. Česko: Čtení pomáhá, 2015 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <http://www.ctenipomaha.cz/>

zaregistruje na webových stránkách projektu, vybere si knihu z široké nabídky, kterou volí v několika kategoriích odborná porota, přečte ji a vyplní test. Tímto procesem získá kredit 50 Kč, který může poslat libovolné přihlášené dobročinné organizaci. Na webové stránce projektu lze získat u jednotlivých knih informace o tom, kolikrát byla testována a zda úspěšně. Také kolik finančních prostředků odešlo na účty dobročinným organizacím přečtením právě této knihy. Projekt Čtení pomáhá je silně podporován knihovny a to především z důvodu dostupnosti daných knih. Aktivně se do něj zapojují i základní a střední školy, které mnohdy mezi sebou soutěží v darovaných částkách resp. přečtených knihách. Projekt je v současnosti medializován a je do něj zapojeno mnoho známých českých osobností.

Čtenářské kluby.cz³⁵

Projekt částečně financovaný Evropskou unií pro žáky mateřských a základních škol se zvláštním přihlédnutím k dětem se specifickými poruchami učení či dětem sociálně znevýhodněným. Setkání Čtenářského klubu probíhá buď v prostorách školy, nebo v místní knihovně – nejčastěji v oddělení pro děti a mládež. Každou dětskou skupinu vedou dvě osoby. První z nich je knihovník kvůli specifiku práce s knihou a širokému rozhledu ve světě literatury a druhou osobou je pedagog ze školy, kterou děti navštěvují. V ideálním případě jde o třídního učitele. Děti se tak nejen zlepšují ve svém mluveném projevu, ale spojuje je společný zážitek z četby a jejího obsahu.

S knížkou do života³⁶

Projekt původně pracovní pojmenovaný jako Bookstart, vznikl ve Velké Británii již v roce 1992 a v roce 2017 se začíná postupně rozvíjet i v České republice. Poskytuje zcela novou myšlenku, jak postupně přivést k předčítání, čtení a návštěvám knihoven dítěte od samotného narození až do předškolního věku. Rodiče obdrží balíček, který obsahuje nabídku titulů vhodné literatury pro děti, metodiku pro předčítání dětem a správný rozvoj čtenářských návyků či harmonogram, kde je uveden doporučený věk pro konkrétní knihu. Knihovny mají být jedním z nejdůležitějších míst, kde se balíček bude distribuovat a zároveň tyto instituce poslouží jako poradenská místa v případě dotazů. Dalšími distribučními místy by měly být mateřské školy, jesle či zdravotnická střediska.

³⁵ Čtenářské kluby [online]. Praha: Nová škola, 2017 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <http://new.ctenarskekluby.cz/>

³⁶ Projekt S knížkou do života. SKIP [online]. Praha: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/bookstart/projekt-s-knizkou-do-zivota-bookstart>

BiblioHelp³⁷

Na katedře Informačních studií a knihovnictví Masarykovy univerzity v Brně vznikl projekt, který slouží jako webová databáze knih pro řešení nejrůznějších problémů v lidském životě. Díky snadné dostupnosti online může pomoci nejen pedagogům a knihovníkům, ale rovněž nejširší veřejnosti. BiblioHelp poskytuje svým uživatelům vhodnou literaturu, která může pomoci čtenářům se odreagovat od jejich náročných životních situací a případně nalézt v knize příběh, kde hlavní hrdina více či méně úspěšně řešil stejný nebo podobný problém. Čtenář tak může nalézt v knize řešení své momentální situace. Obsah databáze byl sestaven odborníky v oborech psychologie, psychiatrie, bibliopedagogiky aj.

Klub dětských knihoven³⁸

Jedna z odborných sekcí Svazu knihovníků a informačních pracovníků České republiky. Sdružuje odborníky a zájemce z řad knihovníků, které spojuje zájem o rozvoj dětského čtenářství, práce s knihou u dětí a rozvoj nových metod v této oblasti. Členové mezi sebou komunikují a přispívají do tzv. databáze akcí. Mezi tradiční a největší akce, které Klub organizuje, patří Noc s Andersenem, Anketa SUK či Kamarádka knihovna.

Nejlepší knihy dětem³⁹

Projekt české sekce IBBY a Komise pro dětskou knihu, které každý rok doporučují nejkrásnější a nejkvalitnější knihy pro děti a mládež. Toto doporučení má pomoci k lepší orientaci v dané oblasti pro knihovníky, pedagogy, ale rovněž rodiče.

Centrum dětského čtenářství⁴⁰

V roce 2009 vzniklo při Knihovně Jiřího Mahena v Brně centrum, které si kladlo za cíl metodicky vést a podporovat čtenářské aktivity v moravských knihovnách. Centrum dětského čtenářství vydává od roku 2015 časopis Impulsy, který se věnuje dětskému čtenářství. Dále spravuje databanku vzdělávacích knihovnických programů či připravuje besedy a další

³⁷ *BiblioHelp: léčba knihou* [online]. Brno: KISK FF MUNI, 2009 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <http://www.bibliohelp.cz/>

³⁸ *Klub dětských knihoven* [online]. Česko: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <http://www.kdk.munovapaka.cz/>

³⁹ *Nejlepší knihy dětem* [online]. Praha: Svaz českých knihkupců a nakladatelů, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z:

www.nejlepsiknihydetem.cz/

⁴⁰ Centrum dětského čtenářství. *Knihovna Jiřího Mahena* [online]. Brno: Knihovna Jiřího Mahena, 2017 [cit. 2017-12-13].

Dostupné z: <http://www.kjm.cz/centrum-detskeho-ctenarstvi>

aktivity pro žáky a studenty v rámci nejen Knihovny Jiřího Mahena. Velmi úzce Centrum spolupracuje se školami a přizpůsobuje metodiku aktivit podle jejich potřeby.

Tátové čtou dětem⁴¹

Svaz knihovníků a informačních pracovníků spolu s Ligou otevřených mužů v roce 2014 založili kampaň na pomoc rozšíření četby dětem jejich otci. Dle průzkumů totiž čtou dětem před spaním především matky. Zároveň se zjistilo, že chlapci ve čtení zaostávají za dívkami a čtení s tátou by mohlo tento handicap pozitivním způsobem změnit. Díky četbě se tátové pro děti stávají vzorem i učitelem. Každý rok Svaz pořádá soutěž o „Čtenáře tátu“. Ten musí splnit podmínky registrace v knihovně, nezletilého dítěte a účasti na aktivitách knihovny.

Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka

„Projekt na podporu čtenářské gramotnosti. Cílem projektu je rozvoj čtenářských návyků žáků již od prvního ročníku školní docházky.“⁴² Tento projekt se stejně jako Pasování prvňáčků orientuje na žáky prvních tříd základních škol, které se cílenou a nenásilnou prací snaží přivést k zájmu o literaturu a podpořit je v samostatných návštěvách knihovny. Přihlášená knihovna musí s žáky alespoň jednou vykonat exkurzi v rámci své instituce a také pro ně připravit další akce (besedy, výstavy, předčítání,...).

Kamarádka knihovna⁴³

Každoroční soutěž o nejlepší knihovnu, resp. oddělení knihovny po děti (do 15 let). Nehodnotí se tedy knihovna jako celek. Děti mohou svou knihovnu hodnotit pomocí tzv. vysvědčení, které přihlášené instituce obdrží od organizátora soutěže – Klubu dětských knihoven SKIP. Děti zde hodnotí svou celkovou spokojenost, provozní dobu dětského oddělení či webové stránky knihovny. Výsledky jsou poté zpracovány odbornou komisí.

⁴¹ Startuje nový projekt: Tátové čtou dětem. *Liga otevřených mužů* [online]. Praha: LOM, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://ilom.cz/novinky/info-servis/tiskove-zpravy/startuje-novy-projekt-tatove-ctou-detem/>

⁴² Projekt Už jsem čtenář - Knížka pro prvňáčka. *Svaz knihovníků a informačních pracovníků SKIP* [online]. Praha: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnačka>

⁴³ *Kamarádka knihovna* [online]. Praha: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.kamaradk knihovna.cz/>

Rosteme s knihou⁴⁴

Kampaň, která se kromě rodičů dotýká úzce rovněž českých knihoven a knihkupectví. Knižní trh je v současnosti již natolik široký, že rodiče ztrácejí přehled o vydávané literatuře a její vhodnosti pro určitou věkovou kategorii dětí. Webové stránky kampaně mají za cíl informovat rodiče o možnostech, které se jim v této oblasti otevírají. Referují tak o aktivitách knihoven, autorských čteních a nově vydaných knihách po děti. V rámci kampaně vznikl Rostik.cz – dětské knižní webové stránky. Webem děti provází malý kluk Rostik, který jim přiměřeně jejich věku nabízí novinky na knižním trhu, upozorňuje na zajímavé čtenářské akce či odkazuje na knižní soutěže či online hry.

Mezinárodní sdružení pro dětskou knihu (IBBY) a cena Zlatá stuha⁴⁵

Celosvětové sdružení IBBY má v České republice vlastní sekci. Pečuje o vysokou uměleckou úroveň knih pro děti a mládež a jejich propagace i ve světovém měřítku. V současné době sídlí česká sekce IBBY v budově Památníku národního písemnictví a je pořadatelem ceny Zlatá stuha. Výroční cena je každoročně udělována tvůrcům nejlepších knih pro děti a mládež vydaných v českém jazyce. Zlatá stuha je jedinou cenou, která se v České republice věnuje bezvýhradně knihám pro děti. Kromě zvolení vítězných cen probíhá bohatý doprovodný program v knihovnách či nakladatelstvích. Jelikož knihy hodnotí v několika porotách odborníci, je možno vítězné knihy brát jako garanty kvalitní literatury pro děti.

2.11 Celostátní akce a aktivity knihoven pro dospělé

Besedník⁴⁶

Databáze, která obsahuje přednášející, jenž může knihovní i školní instituce pozvat v rámci plánované besedy. Vybírat je přitom možno z mnoha kategorií: spisovatel, ilustrátor, překladatel, herec atd. V jednoduchém vyhledávání se zvolí profese, poloha instituce a zaměření publika – od předškoláků po dospělé. Každý přednášející má ve svém profilu uvedeno několik informací, které slouží k organizačnímu zajištění besedy či přednášky.

⁴⁴ *Rosteme s knihou: kampaň na podporu četby knih* [online]. Česko: Rosteme s knihou, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.rostemesknihou.cz/cz/o-kampani/aktuality/>

⁴⁵ Česká sekce IBBY. *IBBY: Czech Republic* [online]. Česko: Česká sekce IBBY, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.ibby.cz/index.php/ibby-eska-sekce/ceska-sekce-ibby>

⁴⁶ *Besedník Ivony Březinové* [online]. Česko: Ivona Březinová, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.besednik.cz/index.html>

Kniha do vlaku

Projekt vznikl v Městské knihovně v Mikulově jako možnost bezplatného půjčování knih a časopisů během cesty vlakem či jako zkrácení čekání na vlakový spoj na nádražích. Po přečtení je možné knihy vrátit na jiné stanici, která se do projektu účastní. Do projektu je zapojeno několik knihoven ze všech koutů České republiky.

Univerzita 3. věku

Vzdělávání seniorů se věnuje v současnosti většina středních i velkých knihoven veřejného i univerzitního typu. Nabízejí osobám postproduktivního věku ucelenou sadu tematicky zaměřených přednášek především v oblastech historie, regionální kultury, hudby či literatury. Velmi oblíbené mezi seniory jsou kurzy základů práce s počítači.

Ptejte se knihovny⁴⁷

Služba Ptejte se knihovny slouží nejširší veřejnosti k získání informací o různých oblastech jejich zájmu. Tato služba vznikla jako myšlenka vytvořit jedno místo, z něhož by se kdokoliv mohl ptát jednotlivých knihoven téměř na cokoliv. V praxi to znamená, že knihovníci všech zapojených institucí poskytují zadarmo referenční služby ze všech oblastí lidského vědění. Zájemce pomocí formuláře či chatu položí dotaz konkrétní knihovně podle vědního oboru či regionální příslušnosti a do 48 hodin obdrží e-mailem odpověď. Ty se archivují a tak je možno v nich později vyhledávat. Služby využívají často i žáci základních či středních škol a také studenti univerzit pro své seminární či závěrečné práce.

Knihovny.cz⁴⁸

Centrální portál Knihovny.cz vznikl z potřeby sjednotit katalogy českých knihoven. Zahájil činnost v říjnu 2016 a v současné době se do portálu zapojuje čím dál více knihoven. Je určen především pro širokou veřejnost, umožňuje na jednom místě prohledávat všechny připojené knihovny, objednávat z nich knihy pomocí tzv. Meziknihovní výpůjční služby, knihy rezervovat či objednat z deponitáře. Pro rozvoj vzdělání či tvorbu odborné badatelské či

⁴⁷ *Ptejte se knihovny* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2014 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z:

<http://www.ptejteseknihovny.cz/>

⁴⁸ *Knihovny.cz: informace a služby* [online]. Brno: Moravská zemská knihovna, 2017 [cit. 2017-12-14]. Dostupné z:

<https://www.knihovny.cz/>

studentské práce je neocenitelná služba Virtuální polytechnické knihovny,⁴⁹ která zájemcům zašle požadované tištěné či elektronické články. Zvláště studenti ocení citace dokumentů hned v několika bibliografických standardech či Centrální index, přes který vede cesta k databázím a vědeckým časopisům z celého světa.

Klub knihomolů

Projekt Klub knihomolů slouží k informování čtenářů o knižních novinkách na českém trhu. Zaměřuje se především na beletrii a populárně naučnou literaturu pro dospělé i děti a mládež a informace o literárních a vzdělávacích akcích nejen v knihovnách.

Týden knihoven⁵⁰

Celostátní akce, která se tradičně koná první říjnový týden a zaštiťuje ji Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky. Každý ročník je věnován jinému tématu, pro rok 2017 to bylo téma dětských začínajících čtenářů a vedení ke vztahu ke knize již u dětí předškolního věku. Během týdne knihoven probíhá v připojených institucích spousta besed, přednášek, předčítání, v některých knihovnách také bazar vyřazených knih či tzv. čtenářská amnestie. Velkou přidruženou akcí Týdne knihoven je Maraton čtení. Jde o aktivitu, ve které autoři i překladatelé knih předčítají vlastní díla v knihovnách během besed o nových knižních titulech a literatuře obecně. Zvláštní zřetel je věnován autorům, jejichž díla byla oceněna například cenou Magnesia litera.

Březen – měsíc internetu, Březen – měsíc čtenářů⁵¹

Projekt Březen – měsíc internetu fungující mezi lety 1998-2008 zaštiťoval měsíčník Profit a jeho hlavním cílem byl rozvoj informační vzdělanosti v nejširších vrstvách. Vnímání internetu jako světa zábavy, vzdělání a informací. Knihovny se projektu aktivně zúčastňovaly a nabízely svým či potenciálním uživatelům spousta možností, jak se v oblasti internetu dozvědět nové informace. Vznikaly tak kurzy základů práce s počítačem, besedy pro žáky i

⁴⁹ Virtuální polytechnická knihovna: služba dodávání dokumentů. *Národní technická knihovna* [online]. Praha: NTK, 2017 [cit. 2017-12-14]. Dostupné z: <https://www.techlib.cz/cs/2892-virtualni-polytechnicka-knihovna>

⁵⁰ Týden knihoven. *Sdružení knihovníků a informačních pracovníků - SKIP* [online]. Praha: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/tyden-knihoven/tyden-knihoven-2017-2013-21.-rocnik-2.-8.rijna>

⁵¹ Březen měsíc čtenářů. *Sdružení knihovníků a informačních pracovníků - SKIP* [online]. Praha: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/brezen-mesic-ctenaru>

studenty či nové pracovní místa pro práci s internetem ve svých budovách. V roce 2009 na tuto akci navázala akce Březen – měsíc čtenářů, kterou organizuje Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky. V knihovnách probíhají dotazníkové šetření o jejich uživateli, slavnostně se zahajují novinky a akce v knihovnách. Rovněž probíhají dvě velké akce tzv. Týden čtení, během něhož probíhají čtenářské aktivity (senioři čtou dětem, zdraví čtenáři čtou nemocným v nemocnicích atd.) a jednotlivých knihovnách se volí Čtenář roku.

Světový den knihy a autorských práv⁵²

Datum 23. dubna bylo světovou organizací UNESCO zvoleno z důvodu narození či úmrtí mnoha slavných spisovatelů či básníků právě v tento den. Do akcí pořádaných v rámci Světového dne knihy a autorských práv se nejen v České republice, ale i po světě, zapojuje mnoho knihoven, škol či jiných institucí, které pořádají autorská čtená, přednášky či besedy se známými spisovateli.

Digitalizace, databáze a digitální knihovny

Digitalizace knih a časopisů zažívá již přes deset let velký rozmach. Představuje možnost, jak i ze vzdáleného přístupu studovat materiály, které jsou mimo fyzický dosah uživatele. Snadno tak lze v rámci studia doma či ve škole shlédnout vzácné knihy, rukopisy či historické noviny. Studenti i dospělí si mnohem lépe vytvoří představu, jak dokument vypadal a postihnou tak jeho specifika, které není možné získat pouhým vyprávěním. Pomocí OCR (optického rozpoznávání znaků) je možné v obsáhlém materiálu jednoduše vyhledat klíčové slovo, které je pro dané hledání relevantní. Zároveň digitalizace nabízí možnost, jak ochránit některé materiály před jistým zánikem, typickým příkladem je degradace a celkový rozpad papíru knih a novin 19. století (digitální knihovna Kramerius). Digitalizace přináší nepopíratelně velký potenciál pro výuku a vzdělání nejen dětí a mládeže, ale i dospělých. Pedagogům přináší v první řadě možnost prohlédnout si s dětmi dokumenty bez nutnosti navštívit danou instituci. Zároveň mnoho dokumentů je ve stavu omezené dostupnosti a není jiná možnost, jak je studovat pro vlastní či školní potřeby. V současné době kromě knih probíhá i digitalizace 3D dokumentů. Z tohoto důvodu se proto se do projektu nezapojují jen knihovny,

⁵² 23. březen Světový den knihy a autorských práv. *Sdružení knihovníků a informačních pracovníků - SKIP*[online]. Praha: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/aktuality/archiv-aktualit/23.-duben-svetovy-den-knihy-a-autorskych-prav>

ale i muzea a galerie. Z digitalizovaných dokumentů je možno i tisknout a využít tak text pro práci. Vzdělávat se, vyhledávat v nich další informace a jsou přístupné kdykoli on-line, ať již zdarma či v rámci placených databází. Pokud dokument v rámci například digitální knihovny **Kramerius** není autorsky volný, dostanou se k textu badatelé popř. učitelé s žáky pouze v instituci, jež je vlastníkem daného dokumentu.

Digitální knihovna **Kramerius**, pojmenovaná podle zakladatele prvního ryze českého nakladatelství – Václava Matěje Kramera, vznikla v Národní knihovně z primárního důvodu ochrany periodik a monografií ohrožených degradací papíru. Kramerius se věnuje primárně publikacím bohemikálního charakteru, které se digitalizují v rámci projektu VISK 7.

Manuscriptorium, další digitální knihovna, která zpřístupňuje informace a digitalizované strany historických fondů českých i zahraničních knihoven, se specializuje na digitalizaci rukopisů a starých tisků (tj. knihy vydané do roku 1800 včetně). Knihovna mimo jiné obsahuje podkladové materiály pro školní výuku na několik témat. Ve formátu PDF nabízí hlavní materiál a přílohy, s nimiž pedagog pracuje v hodinách s žáky.

Virtuální archiv **Monasterium** se specializuje na staré listiny. Obsahuje již okolo půl milionu dokumentů z různých evropských zemí včetně České republiky a představuje možnost, jak žákům v online prostředí prezentovat listiny, ke kterým by za normálních okolností neměli přístup.

Projekt **Google digital** vznikl ve velkých evropských knihovnách na pomoc se záchranou jejich kulturního bohatství. Specializuje se na staré nebo vzácné tisky, které jsou poté k online zhlédnutí v Google Books.

Elektronické informační zdroje (EIZ) představují především licencované elektronické zdroje. Počítáme sem elektronické časopisy jednotlivých oborů, odborné oborové, multioborové či obecné databáze. Dále pak katalogy (včetně souborných) či Open Access - otevřený přístup k vědeckým informacím. Ten „*představuje model vědecké komunikace, který zajišťuje trvalé, okamžité, svobodné a bezplatné online zpřístupnění plných textů publikovaných vědeckých výsledků (nejčastěji článků) bez omezení pro kohokoli.*“⁵³ Jednotlivé vysoké, ale i střední školy mají v současnosti přístupy do EIZ dle jejich zaměření. Na univerzitách jsou nejčastěji tyto přístupy umožněny v Univerzitních (resp. fakultních) knihovnách. Na školách středních ve školních knihovnách. Je nezbytně nutné naučit studenty

⁵³ *Open Access* [online]. Česko: Asociace knihoven vysokých škol, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://openaccess.cz/>

pracovat s databázemi pro jejich lepší orientaci v jednotlivých oborech, časopiseckých člancích a v neposlední řadě jim databáze poslouží pro efektivnější práci při psaní referátů a seminárních či závěrečných vysokoškolských prací. Pedagogiky a vzdělání se nejvíce týká zahraniční databáze ERIC, která obsahuje abstrakty a citace z více než 1000 časopisů a také mnoho plných textů článků.

2.12 Školní knihovny

„Školní knihovna je sbírka knih a jiných dokumentů v klasické i elektronické podobě, evidovaná v majetku školy, určená k rozvoji čtenářství a k rozšíření a doplnění učiva. Za školní knihovnu je považováno i studijní a informační centrum školy.“⁵⁴ Vynucení přítomnosti školních knihoven v jednotlivých školách není v žádném zákoně závazně ošetřeno. Existuje ale *Doporučení MŠMT k činnosti a funkci školní knihovny na základních a středních školách Č.j.: 12487/2009-20*. Do školních knihoven nejsou zařazovány tzv. akademické knihovny, tedy ty, které působí primárně pro potřeby vysokoškolských studentů, vědců a badatelů. Nezávisle na zemi, ve kterém se školní knihovna nachází, plní více či méně úspěšně stejný cíl. Působit jako centrum školy v oblasti informační, studijní a čtenářské. V poslední době se mluví o školní knihovně v souvislosti s komunitní rolí, kterou má nejen pro žáky a pedagogy, ale i své okolí. Malé obce mnohdy spojí obecní knihovnu veřejného typu s knihovnou školní. Školní knihovny ve vyspělých státech bývají spravovány ve většině případů knihovníky profesionály. V České republice je bohužel výjimkou, pokud se správe školní knihovny věnuje vystudovaný knihovník. Mnohem častěji jde o pedagoga, který byl její správou pověřen. V lepším případě tento pedagog absolvoval roční rekvalifikační knihovnický kurz v jedné z knihoven, která je pořádá. Současným trendem a zároveň úsporným opatřením, je tendence slučovat žákovské a učitelské knihovny do jediné společné knihovny. Žáci tak přicházejí do knihovny především kvůli informacím a studiu, učitelé nacházejí v knihovně pedagogické publikace a metodické pomůcky k výuce jejich předmětů. Mnohdy knihovník přejímá i úkol lektora informační výchovy, kde má za úkol rozvíjet gramotnost v této oblasti. Žáci se tak v knihovně učí, jak správně pracovat s informacemi a jak tyto dovednosti dále rozvíjet. Základní činností školního knihovníka jsou však knihovnické služby a to především výpůjčního charakteru. Dále se v knihovnách nachází pracovní místa s počítači, kde je přístupné nejen internetové připojení, ale také databáze a

⁵⁴ ČUMPLOVÁ, Ludmila, Jana NEJEZCHLEBOVÁ a Zuzana ŠVÁSTOVÁ. *Příručka pro školní knihovny jako studijní a informační centra na základních a středních školách* [online]. Praha: ÚIV - Národní pedagogická knihovna Komenského, 2008 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: http://ipk.nkp.cz/docs/prirucka_pro_skolni_knihovny.pdf s. 6

případný katalog knihovny. K velkým rozdílům v zaměření publikací dochází mezi základními a středními školami. Právě na středních školách se k publikacím týkajících se všeobecně vzdělávacích předmětů přidávají také publikace specifické podle zaměření školy a fond se tak může začít poměrně úzce specializovat. U publikací pro učitele je zdůrazněná potřeba všech druhů pedagogických materiálů, jako jsou učebnice, časopisy, metodiky, učební pomůcky a videozáznamy k výuce. Každá školní knihovna by měla mít k dispozici odpovídající prostory, mezi které v první řadě patří čítárna a studovna. Dále pak sklady, různé prostory pro odkládání, místo s výpůjčním pultem a také zázemí pro pracovníky. Pokud se uvažuje o výstavbě nové školy, je třeba vzít v úvahu dosah školní knihovny pro všechny žáky či studenty. Ideální je tedy umístění ve středu budovy, které bude přístupné i osobám s handicapem. Velikost celé knihovny i jejího fondu závisí na počtu žáků a také na prostorových možnostech dané školy. Práce knihovníka zde spočívá také v podpoře aktivit čtenářství a čtenářské gramotnosti a v komunikaci s pracovníky veřejné knihovny. Školní knihovník se také věnuje nabídce volnočasových aktivit žáků a tím se stává významným partnerem pedagogů v prevenci sociálně patologických jevů.

V současné době se z některých knihoven tradičního typu staly *Studijní a informační centra (SIC)* „Školní zařízení integrované do výchovně-vzdělávacího programu školy, ve kterém se soustřeďují informační prameny a informační technologie do víceúčelové pracovny vedené odborným pracovníkem s knihovnickým a pedagogickým vzděláním.“⁵⁵ Rozdíl tohoto SIC oproti školní knihovně je v první řadě v odbornosti místního knihovníka. Studijní a informační centra mohou vznikat při základních i středních školách, avšak své místo si našly už i ve vysokém školství. Příkladem je *SIC České zemědělské univerzity v Praze*.⁵⁶ Toto moderní centrum obsahuje nejen akademickou knihovnu a profesionální pracovníky v informačním a knihovnickém oboru, ale také přístupy k databázím či řešení problémů ve všech směrech studia. SIC zde také plní funkci relaxační zóny uprostřed univerzitního kampusu.

Knihovník je podřízen přímo vedení školy. Tato spolupráce musí být na velmi těsné úrovni, především z důvodu navrhování a realizace učebních plánů. Ředitel či jeho zástupce by měl zabezpečovat spolupráci mezi knihovnou a pedagogy školy, snažit se zapojovat knihovníky do vzdělávacího procesu a také vměstnat hodnocení knihovny do celkového hodnocení školy.

⁵⁵ *Centrum pro školní knihovny* [online]. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, 2016 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://csk.npmk.cz/>

⁵⁶ Studijní a informační centrum. *Česká zemědělská univerzita* [online]. Praha: ČZU, 2017 [cit. 2017-12-14]. Dostupné z: <https://www.sic.czu.cz/cs/>

Důležitým úkolem je také skloubit otevírací dobu knihovny se všemi rozvrhy jednotlivých tříd žáků, aby byl zabezpečen přístup do školní knihovny jak všem žákům, tak i všem pedagogům. Angažovanost rodičů v knihovně je žádoucí. Mohou se zde realizovat na pozicích dobrovolníků, mecenášů, organizátorů kulturních akcí či zakládat spolky „přátel knihovny“ – díky tomuto sdružení mohou být zajištěny finance pro činnost. Důležitým bodem je zde i příklad, který svým přístupem ke knihovně dávají svým dětem i okolí.

Centrum pro školní knihovny⁵⁷

Informace o Centru pro školní knihovny se nachází na webových stránkách Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského. Účelem vzniku bylo především metodické vedení učitelů či profesionálních knihovníků, na jejichž bedra spadla starost o školní knihovnu dané vzdělávací instituce. Nutné je povědomí o platné legislativě, systematickém budování a doplňování fondu či možnosti využití a správy knihovního informačního systému vhodného pro školní knihovny.

Klub školních knihoven

V roce 2003 pod záštitou Svazu knihovníků a informačních pracovníků vznikl klub pracovníků školních knihoven. Sdružuje nejen profesionální knihovníky, ale rovněž pedagogy či další pracovníky, kteří dostali správu knihovny na starost. Hlavními cíli „*je podporovat všeobecné povědomí o nezbytnosti školních knihoven ve vzdělávacím procesu, formulovat problémy školního knihovnictví, usilovat o vznik potřebné legislativy, zastupovat školní knihovny při jednáních týkajících se školního knihovnictví jako celku ...*“⁵⁸

⁵⁷ Centrum pro školní knihovny [online]. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, 2016 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://csk.npmk.cz/>

⁵⁸ Klub školních knihoven. *Sdružení knihovníků a informačních pracovníků - SKIP* [online]. Praha: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/aktuality/archiv-aktualit/23.-duben-svetovy-den-knihy-a-autorskych-prav>

3. Nové vize a novinky v oblasti knihovnictví a muzejnictví

3.1 Online (virtuální) výstavy a další využití informačních technologií

Informační technologie současnosti nabízí muzeím, knihovnám i galeriím rozvoj i propagaci v online prostředí, která má mnoho výhod. I v pohodlí domova existuje možnost nejen zjistit potřebné informace k návštěvě instituce, ale mnohdy i stáhnout doplňkové materiály k výstavě či přednášce.

Poměrně novou záležitostí, které české muzea či knihovny zatím využívají velmi málo, je možnost online výstavy digitalizovaných knih či 3D dokumentů. Tento trend v současnosti využívá kupříkladu Manuscriptorium (digitální knihovna shromažďující a zpřístupňující digitalizované staré dokumenty, př. rukopisy, mapy či staré tisky). Do konce roku 2017 na webových stránkách zpřístupňuje virtuální výstavu hudebních rukopisů s názvem *A slovo se stalo hudbou*.⁵⁹ Jinou možností, jak na webových stránkách instituce prezentovat online výstavu ukázalo Severočeské muzeum v Liberci, které nechalo upravit do digitální podoby výstavní panely z výstavy *Zachráněné poklady*.⁶⁰ Virtuální výstava může zaujmout trvalé místo na webových stránkách instituce a lákat tak potenciální návštěvníky k fyzické návštěvě či být přístupná po určitou dobu. Je příležitostí ke zhlédnutí nejen jednotlivci, ale i třídními kolektivy základních či středních škol, které mohou s virtuální výstavou pracovat během vyučování. Má ambice najít si místo ve výuce dějepisu, biologie, českého jazyka a dalších předmětů. Žákům a studentům prezentuje nejen další studijní materiál, ale rovněž praktickou ukázkou jinak vesměs teoretické školní výuky.

Tradiční informační technologie, uplatňovaná při výstavnictví je kupříkladu zvuková kulisa, která pomocí smyčky dané nahrávky vytváří podbarvení pro celkové vnímání výstavy či filmu. Stále ještě málo častou možností využití informačních technologií tvoří speciální programy, díky nimž se na počítačích umístěných v rámci výstavy lze dozvědět další informace či si detailně prohlédnout vystavovaný předmět. Počítače zde mohou sloužit rovněž v rámci doprovodného programu, u dětských návštěvníků kupříkladu v podobě her.

⁵⁹ Manuscriptorium: Digital Library of Written Cultural Heritage [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.manuscriptorium.com/cs>

⁶⁰ Zachráněné památky: výstava online. Severočeské muzeum v Liberci [online]. Liberec: Severočeské muzeum v Liberci, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: http://www.muzeumlb.cz/?page=archiv/zachranene_poklady

3.2 Pracovní listy a dílny pro děti a mladistvé

Listy, které žáky doprovází po celou dobu výstavy, mají několik důležitých úkolů. Představují pro ně průvodce jednotlivými exponáty a potenciální vzdělávací materiál pro další možnosti práce v rámci školní výuky. Především ale pracovní listy fungují jako sbírka úkolů po řešení práce individuální či ve skupině. Rozvíjí tak u žáků samostatné myšlení a také spolupráci. Pracovní listy se používají jako samostatná část výstavy či expozice k volnému rozebrání či součástí doprovodného programu. Sem patří taktéž dílny, především výtvarného charakteru. Ty bývají zaměřeny na konkrétní výstavu a návštěvníkům přináší kromě samotné prohlídky také aktivní část, během níž si děti sami vyzkouší postupy práce.

3.3 Hledání nových témat k výstavám

Muzea, galerie a v omezené míře i knihovny jsou neustále nuceny hledat nová témata výstav, která by veřejnost zaujala a instituci zároveň přinesla co nejvyšší návštěvnost. Tyto nová témata muzejníci, kurátoři i muzejní pedagogové hledají mimo jiné s ohledem na děti a mladistvé, kteří tvoří velkou skupinu návštěvníků – ať již v rámci školního kolektivu, společně s rodinnými příslušníky či sami. Zajímavou a zábavnou formou se snaží této skupině předložit expozice a výstavy především k tématům, kterým je ve školách věnováno málo zájmu či jsou pro svou teoretickou rovinu žáky a studenty těžce uchopitelné. Příkladem takového tématu je výuka dějin 20. století. Je oblastí z hlediska dějin i školních osnov poslední a tudíž na ni zbývá méně času. Navíc nepatří mezi školáky a studenty k oblíbeným tématům. Toto téma bylo záměrně vyhledáno pro projekt Národního muzea v Praze s názvem *Dotkni se 20. století*. Na tomto příkladu je zřejmé, že muzea mají snahu reflektovat současnou situaci ve školách a vyplňovat případné skuliny v teoretickém učivu.

3.4 Interaktivita

„Společným jmenovatelem a základní vlastností interaktivity je intervence jedince do prezentovaného obsahu.“⁶¹ Tato vlastnost aktivního prožitku se nejčastěji používá v dětských muzeích či v muzejních výstavách a expozicích, u kterých se návštěva dětí či dospívajících očekává. Má za úkol vést komunikaci mezi předměty a návštěvníky, pomáhat lepšímu pochopení tématu a také odvrátit na chvíli pozornost od mnohdy vyčerpávajícího tématu. Pod konkrétním příkladem interaktivního prvku si lze představit velmi pestrou škálu možností.

⁶¹ BUKAČOVÁ, Jana, Anna KOMÁRKOVÁ a František ŠEBEK, ed. *Muzejní výstavnictví: učební texty nástavbového kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2014. ISBN 978-80-86611-62-4s. 113

Za prvé jde o prvky přímo obsažené ve výstavě či expozici. I samotné exponáty tak mohou v některých případech v sobě zahrnout interaktivní prvek (př. ozvučení, změna osvětlení). Také zde lze zahrnout využití informačních technologií, ty mají vsutku široké využití.

Kromě běžně používaných možností jako je obraz či zvuk se nabízí novější a sofistikovanější využití, kupříkladu *Audiovizuální rekonstrukce*⁶². Jde o obrazový či filmový dokument, který návštěvníky dále informuje o exponátu či tématu výstavy nebo expozice. Další možností je *Informační kiosek*⁶³, který rovněž doplňuje další informace o výstavě či slouží jako místo připojení k internetu. Interaktivní prvky tak slouží spíše k pochopení fungování exponátu, jeho vlastností či možnost si podobný exponát sám vyrobit.

Jiným příkladem jsou tzv. doprovodné programy, které pořádají muzejní pedagogové či ostatní zaměstnanci muzea. V ideálním případě tvorba konceptu výstavy či expozice vypadá tak, že už v samém začátku se sejde kurátor s muzejními pedagogy a vysvětlí jim své představy. Ti pak vytvoří doprovodné programy vhodné pro děti a další skupiny návštěvníků. Do doprovodných programů lze zahrnout nejen samotnou komentovanou prohlídku, ale také tvořivé či laboratorní dílny, vyplňování pracovních listů atd. Vždy je při pomýšlení takových interaktivních prvků třeba dbát na úzkou propojenost s tématem výstavy, nesmí jít tedy o samoučelnost.

Jednou z posledních, v České republice zatím nerozšířených novinek – je *tvorba osobního katalogu návštěvníka*.⁶⁴ Do muzea běžně návštěvníci nosí svá elektronická zařízení (mobil, tablet, notebook), pomocí nichž mohou vytvořit katalog exponátů, které je zaujaly. Pracovníci muzea poté z tohoto virtuálního katalogu pomohou návštěvníkům vytisknout či zaslat na e-mail upravenou podobu reprodukce díla. Tato služba je rozšířena především v muzeích umění a galeriích, poněvadž spousta obrazů je již digitalizována v tzv. repozitářích či digitálních knihovnách. Pro svou práci ji využívají hlavně badatelé a studenti umění, kteří potřebují s výtvarným dílem dále pracovat.

3.5 Komunitní role knihoven a muzeí

Tradiční roli komunitního centra mají v současné době především veřejné knihovny (obecní, městské, případně krajské). „*Termín komunita pochází z latinského slova "communitas", kde*

⁶² BUKAČOVÁ, Jana, Anna KOMÁRKOVÁ a František ŠEBEK, ed. *Muzejní výstavnictví: učební texty nástavbového kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2014. ISBN 978-80-86611-62-4. s. 117

⁶³ tamtéž

⁶⁴ tamtéž

*znamená lidské společenství, společnost, obec, ale také vlídnost, laskavost i družnost, která se pojí se vzájemným dáváním a přijímáním úsluh“.*⁶⁵ Z toho lze odvodit charakteristiku komunitní knihovny. Ta musí být regionálně vymezená a dotýkat se života lidí, jež v této oblasti žijí. Těmto lidem pak pomáhá v rozvoji a udržování dobrých vztahů nejen k ostatním obyvatelům, ale i k místu svého bydliště. Podporuje je nejen společným prostorem, ale i pořádanými akcemi. Propůjčuje svůj prostor k využití. Knihovna tak může sloužit jako učebna pro občasnou výuku školy či pořádání besed a jiných aktivit pro širokou veřejnost. Svoje místo má knihovna jako komunitní centrum také u práce s národnostními menšinami či cizinci. Vymezuje se totiž jako místo s volným přístupem ke vzdělávání a informacím.

Komunitní knihovny ve velké míře spolupracují také s pedagogy místních škol. Ne nárazově, ale pravidelně pro žáky tvoří pečlivě připravené programy. Zároveň zde žáci tráví i svůj volný čas či se v knihovně učí se svými spolužáky. Všeobecně lze konstatovat, že knihovny mají nad muzei v otázce komunitních center lepší podmínky i výsledky. Pracovníci muzeí často chápou svou instituci pouze jako odborné pracoviště a nemají zájem se interesovat do širšího dění okolo sebe.

3.6 Knihovny, muzea a osoby s handicapem

Pro knihovny i muzea je důležité si uvědomit, že lidé s handicapem tvoří nemalou část návštěvníků kulturních institucí, je třeba s nimi počítat a pokusit se jim vytvořit co nejvhodnější podmínky pro jejich pocit rovnoprávného návštěvníka. V případě muzeí, knihoven a případně dalších kulturních institucí je důležité odstranit v co nejvyšší míře možné bariéry, aby se zde takoví návštěvníci pohybovali s jistotou, bez nutnosti neustálé asistence a byli vhodně informováni o možnostech – jak jim návštěvu ulehčit (př. pomocí pomůcek).

Knihovny i muzea navštěvují nejen žáci a studenti běžných škol, nýbrž i těch speciálních. I pro ně probíhají kupříkladu knihovní besedy či muzejní komentované prohlídky, které je však potřeba přizpůsobit jejich handicapu. Tomuto tématu se dlouhodobě věnuje v České republice Metodické centrum pro muzejní pedagogiku, které sídlí při Moravském zemském muzeu v Brně. Díky úzké spolupráci s několika místními stacionáři zvládlo Metodické centrum vytvořit souhrn potřeb či bariér, se kterými se nejčastěji setkávají osoby s mentálním či tělesným postižením v muzejních institucích (schody, velikost písma popisků, špatné osvětlení aj.). Velkou příležitostí pro lidi se zdravotním handicapem mohou být stále se

⁶⁵ Komunitní knihovna. *Sdružení knihovníků a informačních pracovníků - SKIP* [online]. Praha: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/odborne-organy/klub-skolnich-knihoven>

rozvíjející Virtuální výstavy, které umožňují shlédnout exponáty v digitální podobě z domova a odpadá tak samotná návštěva muzea.

Na poli českého knihovnictví působí Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana. „*Posláním KTN je zpřístupňovat nevidomým a těžce zrakově postiženým občanům informace i umělecké hodnoty, a to prostřednictvím Braillova slepeckého písma, zvukových záznamů, reliéfní grafiky a digitálních textů.*“⁶⁶ Bezbariérovost je rovněž jednou z částí, která se hodnotí každý rok v soutěži o nejlepší veřejnou knihovnu. Důležitou částí práce knihoven je i poskytování informací o vhodné četbě. Ta může lidem s handicapem poskytnout nejen oddechovou či vzdělávací činnost, ale příběhy o lidech se stejným či podobným osudem mohou mít i terapeutický účinek a pomoci tomuto člověku s procesem smíření či jej povzbudit v nelehké životní situaci.

3.7 Knihovny a muzea v multikulturní společnosti

Cizinci či národnostní menšiny se v České republice staly neodmyslitelnou součástí společnosti a především veřejné knihovny se v každé obci stávají přirozeným kulturním komunitním centrem, kde rovněž dochází ke střetávání odlišných kultur. Knihovna dokonce patří mezi instituce, se kterými jsou cizinci či příslušníci národnostních menšin primárně v kontaktu. Představuje pro ně neutrální místo, které je volný přístup ke vzdělávání a informacím. V České republice je možné pro vhodné přístupy k práci s menšinami v knihovnách a muzeích využít *Multikulturního centra Praha*⁶⁷. Toto centrum dokonce spravuje vlastní knihovnu, která shromažďuje dokumenty také z oborů náboženství či multikulturní výchově a rovněž se stará o projekt s názvem Rozmanitost do knihoven. Ten informuje knihovníky o metodice práce s minoritami a cizinci či pořádá soutěže pro žáky základních škol. Knihovny nejčastěji pracují s problematikou cizinců a národnostních menšin pomocí přednášek, půjčování zahraničních časopisů či pořádání kulturních akcí. Důležité je zdůraznit, že minoritní skupiny nejsou pouze pasivními návštěvníky knihoven a muzeí, ale sami tvoří kulturní statky. Mezi největší muzejní instituce, které jsou v režii menšin v České republice, patří Židovské muzeum v Praze a Muzeum romské kultury v Brně.

⁶⁶ Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana [online]. Praha: KTN, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <https://www.ktn.cz/intro>

⁶⁷ Multikulturní centrum Praha [online]. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://mkc.cz/>

3.8 Dobrovolnictví

Především velké muzea dávají nejen mladým lidem příležitost spolupodílet se na jejich práci a rozvoji. Práce dobrovolníka je bezplatná a ošetřena v zákoně o dobrovolnické službě č. 198/2002 Sb. Ač se instituce ve větším měřítku zabývají dobrovolnictvím až v posledních letech, tak již od roku 1974 pracuje nezisková organizace Brontosaurus, které se věnuje ochraně přírody a památek. V letech 2004-2005 představila Asociace muzeí a galerií projekt s názvem Muzea a dobrovolníci, který vznikl ve spolupráci s organizací Hestia. Posláním této organizace je „šířit a rozvíjet myšlenku dobrovolnictví, zajistit, aby dobrovolnictví bylo přístupné všem a spojovalo v sobě lidskost i profesionalitu.“⁶⁸

I když dobrovolníci pracují bez nároku na finanční ohodnocení, někdy kromě altruistického veřejného prospěchu očekávají od své práce i další přidanou hodnotu ve formě praxe. Proto dobrovolnickým programem v muzeích i knihovnách mnohdy procházejí studenti oborů těsně spjatých s touto oblastí. Dobrovolnictví jim tedy přináší jak neocenitelné zkušenosti, tak rozšíření vědomostí o oboru jejich zájmu. Příkladem velké instituce, která má vlastní dobrovolnický program, je Národní muzeum v Praze. Pozice pro tuto práci jsou obsaženy v historické i přírodovědecké části muzea. Zájemce o práci dobrovolníka vyplní tzv. dobrovolnický list a zváží, jaká práce by jej naplňovala s ohledem na své zájmy a preference.

3.9 Dětská muzea

V současné době se ve světě stále více uplatňují snahy o vznik muzeí, která by byla konstituovaná přímo pro dětské návštěvníky. Tématy práce s dětským návštěvníkem se zabývá především Muzejní didaktika, která se jako disciplína Muzejní pedagogiky věnuje vzdělávacímu procesu v rámci muzejní návštěvy a aplikuje metody a formy práce během vzdělávacího procesu. Má tedy blízko k Obecné didaktice a nevěnuje se pouze práci s dětským návštěvníkem, ale veřejností obecně. Muzejní didaktika pracuje s pedagogickými principy, které aplikuje na svou činnost. Zcela jistě nejdůležitější je princip názornosti, který je v muzeích uplatňován pomocí názorné ukázky exponátů, které by žáci jinak znali pouze ze školního teoretického výkladu. Snadněji si zapamatují informace k tématu, které mohli na vlastní oči vidět a zažít. To dále souvisí s principem aktivity, jenž dětem umožňuje prožít výstavu všemi smysly a aktivně se podílet na připravených činnostech (umělecká tvorba, beseda s odborníkem či řešení problému). Své místo si zde nalezne i princip emocionálnosti,

⁶⁸ Hestia [online]. Praha: Hestia, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.hestia.cz/cs-CZ/>

kdy dítě prožívá celou návštěvu muzea jako zážitek, který ovlivňuje jeho smysly i další jednání či vzdělávání.

Od běžného muzea se dětské muzeum odlišuje v primárním zaměření se na dětského návštěvníka a také ve velkém důrazu na edukační funkci. Pomáhá vytvářet vhodné prostředí pro dětský rozvoj a svébytnou dětskou kulturu. Jako pracovníci jsou zde zaměstnaní muzejní pedagogové, kteří jsou pravou rukou kurátorů výstav a pravidelně spolu komunikují. Funkce ochrany sbírek a jejich uchování pro dětské muzeum nestojí na prvním místě, tudíž je možné na volbu témat výstav reagovat podstatně pružněji. Důležité naopak jsou doprovodné programy a interaktivita, vše uzpůsobeno věku návštěvníků a bez zákazu dotýkání se exponátů. Prostředí muzea je dětem příjemné a to i v případě, kdy toto muzeum funguje i jako další výukové místo kromě školy. Časté jsou rovněž pracovní listy, se kterými žáci a studenti pracují a odnášejí si je z muzea domů. Zajímavostí také je, že tyto dětská muzea jsou na rozdíl od muzeí běžných často navštěvována i dětmi z mateřských škol. Ty se v ostatních institucích muzejního typu vyskytují víceméně výjimečně.

3.10 Propagace pomocí sociálních sítí

Poměrně novou skutečností, kterou stále nereflektují všechny instituce, je síla sociálních sítí (nejčastěji Facebook, Twitter či Instagram). S jejich pomocí se k návštěvníkům dostanou důležité informace i pozvánky přístupnou formou a podstatně rychleji. Velký potenciál mají sociální sítě především mezi mladými lidmi, kteří nejčastěji používají pro přístup k internetu tzv. chytrých telefonů. Některé knihovny (i digitálního rázu), muzea či galerie umožňují přístup k plným webovým stránkám pomocí mobilních aplikací. Sociální sítě dětem, mládeži i dospělým poskytují příležitost komentovat výstavy či probíhající akce, sdílet fotky či komunikovat mezi sebou. Institucím tak poskytují potřebnou zpětnou vazbu.

3.11 Moderní, interaktivní a vědecká muzea pro děti v České republice

V posledních letech vzniklo mnoho nových muzeí, které si zakládají především na vysokém stupni interaktivity. Mnohdy hraničí spíše se zábavními parky a hranice mezi nimi je velmi tenká. Jako dobrý příklad sdílí iQLANDIA. Toto science centrum či vědecké muzeum vzniklo v Liberci v roce 2014 jako „*obecně prospěšná společnost iQLANDIA za účelem poskytování neformálního vzdělávání formou interaktivního poznávání*“.⁶⁹ Zřizovatelem je Česká společnost science center, která definuje science centra takto: „*Science centra jsou*

⁶⁹ *iQLANDIA Liberec* [online]. Liberec: iQlandia, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.iqlandia.cz/>

*centra neformálního vzdělávání, která se zaměřují na popularizaci vědy a techniky. Důraz se klade na interaktivitu a učení formou her, objevování vědy a techniky prostřednictvím osobní zkušenosti. Science centra vítají všechny zvědavé návštěvníky ve věku od 0 do 100 let.*⁷⁰ Liberecká iQLANDIA nabízí dětem i dospělým několik expozic, které jsou zaměřeny na informace o lidském těle, vodě, geologii, planetě Zemi, nanotechnologiích atd. Kromě toho zde lze navštívit několik laboratoří, které fungují pro doprovodné programy plné pokusů nebo Planetárium, jenž pomocí projekce vysílá filmy o noční obloze či další filmy s jinou naučnou tematikou. Školám nabízí toto science centrum bohatý doprovodný program vhodný pro mateřské, základní i střední školy. Ten probíhá především interaktivní formou. Pedagogové mohou vybrat z mnoha tematických show podle momentálně probíraného učiva či zvolit laboratorní práce, kde žáci řeší na několika stanovištích konkrétní problémové situace. V rámci společnosti iQLANDIA vzniklo rovněž PedCen – Pedagogické centrum „projekt, který si dal vysoký cíl – zatraktivnit přírodovědné předměty, které se mezi žáky příliš netěší oblibě. Jedná se převážně o fyziku, chemii a biologii. Chtěli bychom pedagogům ukázat možnosti, jak tyto předměty vzájemně tematicky propojit a ukázat tak žákům, že věda je jedna velká oblast, ve které se jednotlivé disciplíny prolínají a úzce s sebou souvisí.“⁷¹ PedCen umožňuje pedagogům výše zmíněných předmětů dále se vzdělávat, sdílet zážitky a nápady mezi sebou či naučit předávat informace žákům zábavnou formou, která podpoří jejich zájem o dané obory. Česká společnost science center dále provozuje projekt Svět techniky v Ostravě, Techmania science centrum v Plzni či několik hvězdáren a planetárií. Všechny jejich centra jsou uchopená hravou, interaktivní a přístupnou formou, která děti nenudí, ale naopak jim přibližuje svět vědy a techniky úměrně jejich věku.

K tradičním muzeím, jež se zabývají ve zvýšené míře interaktivním prvům a dětskému návštěvníkovi, patří Národní technické muzeum či Moravské zemské muzeum. Národní muzeum v Praze dokonce vytvořilo projekt Hravé muzeum, „který propojuje všechny programy a aktivity Národního muzea určené dětským návštěvníkům všech věkových kategorií, jejichž prostřednictvím se děti přirozenou adekvátní formou seznamují s činností muzea a prezentovanými tématy.“⁷² Webové stránky projektu v první řadě nabízí informace o výstavě či expozici, která je pro děti vhodná. Dále také, zda obsahuje interaktivní prvky,

⁷⁰ tamtéž

⁷¹ PedCen. *iQLANDIA Liberec* [online]. Liberec: iQLANDIA, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z:

<http://www.iqlandia.cz/cz/pedcen>

⁷² Hravé muzeum. *Národní muzeum* [online]. Praha: Národní muzeum, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z:

<http://www.nm.cz/Pro-rodiny-s-detmi/Hrave-muzeum/>

pracovní listy či je přístupná i bezbariérově. Projekt není omezen na akce v hlavní budově Národního muzea, ale zohledňuje všechny další budovy ve správě této instituce.

Posledním příkladem, jak lze s expozicí naložit zcela odlišným způsobem, je *Strašidelný zámek Draxmoor*⁷³ ležící v Dolní Rožínce blízko Žďáru nad Sázavou. Původně historická sýpka, která dnes slouží jako zámek s expozicí strašidel, legend či pohyblivých loutek, 3D kinem a oživenými prohlídky s průvodci v kostýmech. Zámek nabízí program i pro školní kolektivy, včetně nočních prohlídek.

⁷³ Strašidelný zámek Draxmoor. *Šikland* [online]. Dolní Rožínka: Šikland, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.sikland.cz/o-svete-sikland/arealy/strasidelny-zamek-draxmoor/>

4. Rámcový vzdělávací program

4.1 Rámcový vzdělávací program a čtenářská gramotnost

V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání⁷⁴ (RVP ZV) plní čtenářská gramotnost funkci tzv. klíčové kompetence. Ty „představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.“⁷⁵ V případě zmíněného RVP ZV jde především o oblast *Kompetencí k učení*, avšak na čtenářskou gramotnost musí být pohlíženo spíše jako na „průřezovou“ kompetenci, která se přítomna i ve zbývajících oblastech (*Kompetence k řešení problémů, Kompetence komunikativní, Kompetence sociální a personální, Kompetence občanské a Kompetence pracovní*)⁷⁶. Mezi jednotlivými tzv. vzdělávacími oblastmi se čtenářská gramotnost dotýká především oblasti Jazyka a jazykové komunikace.

Již dlouhou dobu se mluví o nedostatečném rozvíjení čtenářské gramotnosti především na základních školách. Přitom má čtení nezastupitelnou roli v rozvíjení všech vzdělávacích oblastí i klíčových kompetencí. Mezi lety 2010-2012 se tématem čtenářské gramotnosti na základní škole věnoval projekt s názvem *Jak efektivně vyučovat průřezová témata a současně rozvíjet čtenářství*.⁷⁷ Byl zacílen na pedagogy základních škol, aby jim pomohl v jednotlivých průřezových tématech posílit čtenářskou gramotnost a čtenářství obecně. Projekt spojil 5 neziskových organizací a 6 základních škol, jejichž výstupy jsou dostupné na webových stránkách projektu. *Operační program Vzdělání pro konkurenceschopnost*⁷⁸ je několikaletý program, díky němuž mohou instituce čerpat peníze z Evropského sociálního fondu (ESF) „v oblasti rozvoje lidských zdrojů prostřednictvím vzdělávání ve všech jeho rozmanitých formách s důrazem na komplexní systém celoživotního učení, utváření vhodného prostředí pro výzkumné, vývojové a inovační aktivity a stimulace spolupráce participujících subjektů“.⁷⁹ V roce 2010 Operační program podpořil projekt *Čtenářská gramotnost a projektové vyučování*,⁸⁰ který v současné době stále běží na úrovni udržitelnosti projektu. Zaměřuje se na základní školy, ve kterých podporuje tvůrčí psaní, čtenářství či projektové vyučování. Detailní informace o projektu jsou přístupné na jeho webovém portálu. Vznikly zde také

⁷⁴ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR*[online]. Česko: MŠMT, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/ucebni-dokumenty>

⁷⁵ tamtéž

⁷⁶ tamtéž

⁷⁷ *Průřezová témata a čtenářství* [online]. Praha: Projekt Odyssea, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.ptac.cz/>

⁷⁸ *Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost* [online]. Česko: MŠMT, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.op-vk.cz/>

⁷⁹ tamtéž

⁸⁰ *Čtenářská gramotnost a projektové vyučování* [online]. Česko: Abeceda o.s., 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/>

webové stránky s názvem *Šotkoviny*,⁸¹ které slouží primárně dětem základních škol. Hravou formou si zde pomocí mnoha aktivit rozvíjí a zlepšují písemný projev a čtenářství. Další projekt financovaný díky ESF byl *Vzduchoplavec Kráčmera*⁸² v letech 2009-2012. Hlavním cílem bylo stanovení porozumění psanému textu pro žáky základních a středních škol ve vlastivědných tématech. Na projektu spolupracovala kromě několika občanských sdružení i Česká televize, díky níž se vytvořené pořady natočily a později vysílaly. K jednotlivým dílům pořadu vznikly rovněž pracovní listy. Projekt *Vzduchoplavec Kráčmera* měl za úkol podpořit vzdělávací oblast Člověk a jeho svět v Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání.

4.2 Rámcový vzdělávací program s knihovnami, muzei a galeriemi

Muzea a galerie mají stejně jako knihovny možnost „podpořit kurikulární reformu a přispět k rozvoji schopností mladých lidí pro profesní uplatnění a seberealizaci.“⁸³ Ačkoli by měla být návštěva těchto kulturních institucí zcela běžnou činností školní výuky, Rámcově vzdělávací programy, které „tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělání v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání.“⁸⁴ na ně neupínají pozornost. Je tedy důležité, aby edukační nabídky těchto kulturních institucí byly tvořeny v souladu se vzdělávacími oblastmi a klíčovými kompetencemi všech RVP. Samotná příprava programů, besed a jiných aktivit muzeí či knihoven musí být v rukou odborníků, např. muzejních pedagogů či knihovníků dětských oddělení, kteří jsou obeznámeni s kurikulárními otázkami. Nabídkové prospekty kulturních institucí směřované do škol již často obsahují kromě jednotlivých akcí a věkového zaměření rovněž relevantní vzdělávací oblasti a klíčové kompetence. Důležité místo mají rovněž *Školní vzdělávací programy (ŠVP)*.⁸⁵ Ty sice závazně vycházejí z RVP, ale přizpůsobují si jej s ohledem na své možnosti a specifika dané školy. Právě ŠVP pomáhají kulturním institucím připravit edukační nabídky včetně doprovodných nabídek tzv. „na míru“. Díky nim je totiž muzeím či knihovnám lépe známo prostředí se stálými či potenciálními návštěvníky a mohou se jim pružněji přizpůsobovat.

⁸¹ *Šotkoviny: web pro mladé novináře, spisovatele a čtenáře* [online]. Česko: Abeceda, 2016 [cit. 2017-12-14]. Dostupné z: <http://www.sotkoviny.cz/>

⁸² *Vzduchoplavec Kráčmera. Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10214731679-vzduchoplavec-kracmera/>

⁸³ *Muzeum a vzdělávací systém v České republice: V. celorepublikové kolokvium na aktuální téma českého muzejnictví : Brno, 11.-12. listopadu 2008 : sborník příspěvků*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010. ISBN 978-80-86611-39-6.s. 8

⁸⁴ *Rámcové vzdělávací programy. Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Česko: Národní ústav pro vzdělávání, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/trvp>

⁸⁵ tamtéž

5. Praktická část

5.1 Baťův institut 14|15⁸⁶

V roce 2013 se tři významné příspěvkové kulturní instituce Zlínského kraje (Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Krajská knihovna Františka Bartoše a Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně) přestěhovaly z několika míst do společných, více vyhovujících prostor v nově opravených budovách bývalého areálu Baťovských továren. Zde nově vznikla příspěvková instituce s aspirací kulturně vzdělávacího centra – 14|15 Baťův institut. Toto moderní centrum zároveň spojuje se třemi kulturními institucemi společný zřizovatel – Zlínský kraj. Webové stránky institutu také v krátkosti informují o edukační činnosti všech tří institucí pro mateřské, základní či střední školy a prolinkem odkazují na jednotlivé nabídky edukačních programů.

5.1.1 Muzeum jihovýchodní Moravy⁸⁷

Muzeum sídlí v budově číslo 14., ve které se nachází stálé expozice i krátkodobé výstavy. Muzeum jihovýchodní Moravy spravuje také několik dalších objektů: nedaleký Hrad Malenovice, Muzeum luhačovického Zálesí v Luhačovicích, Národní kulturní památník Ploština či archiv zlínské cestovatelské dvojice Hanzelky a Zikmunda.

Předchůdce MVJM – Obuvnické muzeum bylo veřejnosti zpřístupněné od roku 1930, avšak už od počátku se od ostatních muzeí odlišovalo. Vzniklo totiž v rámci Baťovských závodů jako firemní obuvnické muzeum. Expozice obuvi a její výroby nejen z firmy Baťa, ale i z celého světa je zpřístupněná dodnes v rámci stálé výstavy s názvem Princip Baťa - dnes fantazie, zítra skutečnost. V současné době muzeum spravuje rovněž další sbírky přírodních i společenských věd. V muzeu pracuje okolo 60 zaměstnanců, z nichž 4 osoby působí na pozici muzejních pedagogů. Všichni muzejní pedagogové mají vystudovaný magisterský učitelství obor, avšak žádný z nich v oboru Muzejní pedagogika. Jejich náplní práce je především pomoc kurátorům jednotlivých výstav, kteří si přejí do výstav zakomponovat interaktivní prvky. V praxi bohužel často dochází k situaci, že spolupráce kurátora a muzejních pedagogů není dobrá. Ke koncepci výstavy se muzejní pedagogové mnohdy dostávají až na samém konci procesu, kdy už není možné po edukační stránce mnoho ovlivnit.

⁸⁶ 14|15 Baťův institut [online]. Zlín, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.14-15.cz/>

⁸⁷ Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně [online]. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.muzeum-zlin.cz/cs/>

5.1.1.1 Výchovné a vzdělávací aktivity MVJM

Edukačními aktivitami se v muzeu zabývá Oddělení muzejní pedagogiky, které vytváří a realizuje výchovně vzdělávací programy pro školní i mimoškolní zařízení. První pokusy o tyto doprovodné programy se v muzeu uplatňovaly už v 60. letech 20. století a to především pro výuku dějepisu na základních a středních školách. Během samotné tvorby edukačních programů intenzivně spolupracuje oddělení s pedagogy několika zlínských škol, kteří do samotné přípravy vznášejí své nápady či připomínky. Při přípravě programu muzejní pedagogové kladou důraz na přínos tématu výstav školním osnovám. Důležité tedy je koncipovat výstavu tak, aby dokázala účinně školní výuku rozšířit a vhodným způsobem doplnit. Nemá v žádném případě ambice ji nahradit, ale vytvořit vhodné podmínky k tomu, aby žáci pochopili zábavnou a poučnou formou teoretické učivo v praxi či širších souvislostech. Edukační aktivity vznikají pro stálé i krátkodobější výstavy. Expozice mají v budově muzea trvalý charakter. Oproti tomu se krátkodobé výstavy mění po zhruba čtvrt roce a mohou tak pružněji reagovat na případnou poptávku škol. Během každého léta v muzeu probíhá tvorba programů pro školy jednotlivých stupňů, které jsou poté na začátku školního roku expedovány do škol. Měsíčně navštíví muzeum v rámci školních prohlídek cca 600 žáků se svými učiteli. Muzeum však navštěvují v odpoledních hodinách v rámci mimoškolního vzdělávání také družiny či základní umělecké školy.

Každá nabídka tématu pro školy má jasný rámec. V několika větách je definován obsah dané edukační aktivity a cílů, kterých se má díky ní dosáhnout. Délka programu se stanovuje se podle zacílení na mateřské, základní či střední školy a roli hraje rovněž náročnost a obsah tématu. Důležitou součástí je zacílení na vzdělávací oblasti dle RVP a na konkrétní věkovou skupinu.

Oddělení muzejní pedagogiky se věnuje rovněž akcím pro rodiče s dětmi. Tradičně se tyto aktivity dotýkají dlouhodobých či krátkodobých výstav a přinášejí další aktivní prvek do zhlédnutí samotné výstavy. Děti si tak s rodiči mohli kupříkladu vyzkoušet upéct vlastní chléb v rámci výstavy Příběh chleba či vytvořit svatební doplňky během expozice Zlínské nevěsty.

Muzeum pořádá akce rovněž pro dospělé návštěvníky, pro které pravidelně připravuje přednášky či prohlídku výstavy s odborným výkladem kurátora či jiného odborníka. Baťův institut 14|15 v Muzeu jihovýchodní Moravy a také Krajské galerii výtvarného umění nabízí

program dobrovolnické práce, který je určen široké veřejnosti - především pak studentům středních a vysokých škol. Práce v programu zohledňuje případný obor studia těchto dobrovolníků a tak se mohou zapojit do nejrůznějších oblastí, které jsou jim blízké. Kupříkladu organizace akcí, management sociálních sítí (především sdílení příspěvků na Facebooku muzea), dále administrativní práce v dokumentačním a edukačním centru. Veškerá aktivita je dobrovolná, není tudíž honorovaná. Avšak poskytuje studentům důležitou praxi.

Princip Baťa – dnes fantazie, zítra skutečnost⁸⁸

Dlouhodobá expozice o nejdůležitějších osobách zlínského regionu – Tomáši Baťovi a jeho bratru Janu Antonínovi, jejich podniku a vlivu na celý chod města Zlína. Expozice zahrnuje sbírku bývalého muzea obuvi ve Zlíně, panely a předměty spojené nejen s osobami rodiny Baťů, ale i s jejich továrnami ve Zlíně. Přibližuje návštěvníkům každodenní život předválečného a meziválečného Zlína, který byl na každém rohu protkán výrobou obuvi a duchem prvního opravdového obchodníka v Československé republice. Expozice se rovněž věnuje výpravám cestovatelů Hanzelky a Zikmunda – dalším slavným zlínským rodákům. Své místo zde má také zlínský film, jehož historie se začala psát již v meziválečné době. Výstava obsahuje interaktivní prvky, které ji lépe přibližují i dětem. Ty zde tak mají možnost si vytvořit vlastní obuv pomocí připínacích dílů. Složit areál Baťovských továren pomocí skládacích krabic s vyobrazením jednotlivých budov či si zahrát pexeso s Baťovskými motivy. Další zajímavostí výstavy je tzv. „klidová zóna“, která obsahuje nejen doplňující text o výstavě, ale i vytištěné baťovské noviny volně ke čtení ve vytvořeném interiéru bývalého Společenského domu či krátký film vytvořený z dobového materiálu.

Expozice Františka Bartoše⁸⁹

Druhá dlouhodobá expozice je věnovaná zlínskému rodákovi Františku Bartošovi, známému moravskému etnografovi. Teoretická část expozice pojednává o díle a životě Františka Bartoše. Druhá část s názvem Bartošova dílna obsahuje interaktivní prvky a zábavnou formou přibližuje dětský folklór, jemuž se František Bartoš rovněž věnoval. Pro nejmenší návštěvníky je připraveno pexeso, kostky s námětem pohádek, jež František Bartoš sám sesbíral či loutkové divadlo. Větší děti mohou využít interaktivní obrazovku se zajímavostmi či repliku historického kalendáře, do kterého lze vyplňovat pranostiky.

⁸⁸ Princip Baťa: stálá expozice. *14|15 Baťův institut: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně* [online]. Zlín: 14|15 Baťův institut, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.14-15.cz/57a-princip-bata>

⁸⁹ František Bartoš: pedagog, jazykovědec, etnograf: Stálá expozice rodáka předbaťovského Zlínska a významné české osobnosti druhé poloviny 19. století. *14|15 Baťův institut: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně* [online]. Zlín: 14|15 Baťův institut, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.14-15.cz/58a-frantisek-bartos>

Nespěte! Jděte za uměním - Galerijní a muzejní noc ve Zlíně

Akce, která otevírá brány všech muzeí na území města Zlína a dalších spřátelených institucí. Zdarma se otevrou instituce, které mohou návštěvníci během večerních hodin navštívit. Kromě prohlídek jsou připraveny i doprovodné akce. Na návštěvníky tak čekají koncerty, vernisáže či tematické prohlídky.

Muzeum a škola⁹⁰

V roce 2017 se v Muzeu jihovýchodní Moravy již po osmé konala odborná konference, která sdružuje odborníky a zájemce z řad muzeí, knihoven, galerií i škol. „První odborná konference se ve zlínském muzeu uskutečnila v roce 1967 a poslední v roce 1980. Započatá diskuse nad problematikou vztahu a spolupráce muzeí a škol však byla v osmdesátých letech vlivem politické situace v zemi přerušena.“⁹¹ V současnosti se konference koná jednou za dva roky, avšak v roce mezi nimi se zde pořádají workshopy, které jsou rovněž přístupné především muzejníkům, muzejním pedagogům a učitelům.

5.1.2 Krajská galerie výtvarného umění⁹²

Galerie zahájila svou činnost ve Zlíně v roce 1953. Základ uměleckých sbírek galerie byl vytvořen díky soukromé sbírce Tomáše a Jana Antonína, dále byla obohacena díly zakoupenými z tzv. Zlínských salonů a také nákupy dalších významných výstav, jež se ve Zlíně (tehdejší Gottwaldově) uskutečnily. Galerie sídlila v Památníku Tomáše Bati, nyní se nachází stejně jako Muzeum jihovýchodní Moravy v budově číslo 14.

5.1.2.1 Výchovné a vzdělávací aktivity KGVU⁹³

Galeřiště

„Galeřiště je výtvarné hřiště pro děti (2 - 5 let) v doprovodu rodičů. Prostor stvořený ke hraní, tvoření a zážitky mezi uměleckými díly. Každou středu od 10:00 – 11:00 je pod vedením lektora připraven pro děti program přímo v prostorách galerie“.⁹⁴ Pobyt v Galeřišti je zpoplatněn symbolickým vstupným. Každý týden probíhá aktivita na jiné téma.

⁹⁰ Zlínské muzeum pořádá již 8. ročník mezinárodní konference Muzeum a škola: 14|15 Bařův institut: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně [online]. Zlín: 14|15 Bařův institut, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.14-15.cz/25705n-zlinske-muzeum-porada-jiz-8-rocnik-mezinarodni-konference-muzeum-a-skola>

⁹¹ tamtéž

⁹² Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně. 14|15 Bařův institut [online]. Zlín: 14|15 Bařův institut, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <https://www.galeriezin.cz/cs/>

⁹³ Doprovodné aktivity. Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně [online]. Zlín: 14|15 Bařův institut, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <https://www.galeriezin.cz/cs/doprovodny-program/celoročni-aktivity/>

⁹⁴ tamtéž

Sobotní výtvarná dílna

Každou druhou sobotu v měsíci je pro děti 5-15 let v odpoledních hodinách přístupná dílna, která dětem přibližuje konkrétní díla v galerii v pro ně přístupné formě. Děti lépe poznají díla pomocí uměleckých technik, které si sami mohou vyzkoušet.

Poznávejme baťovskou architekturu

Galerie se spolupodílela na vzniku mapy, která se specializuje na funkcionalistické památky Zlína. Zájemci z řad veřejnosti, ale i školní kolektivy mají tak příležitost sami si projít zajímavá místa a v krátkém textu přiloženém u mapy zjistit základní informace o dané lokalitě. Nespornou výhodou je skutečnost, že čas i jednotlivá zastavení si zájemci vybírají sami.

Nabídka edukačních programů pro školy

Nabídku programů rozesílá galerie do škol hromadně. Velký důraz klade na vyváženost programu, který bude dětem přístupný v teoretické i praktické rovině. Zároveň se témata snaží často obměňovat dle plánu výstav a také se pokouší vytvořit vstřícnou a pozitivní atmosféru, která bude v dětských a dospívajících návštěvnících probouzet zájem o instituci, ale i výtvarné umění samotné. K vlastnímu edukačnímu programu galerie nabízí pracovní listy pro každou věkovou skupinu školních kolektivů, které se děti mohou odnést domů či s nimi dále pracovat v rámci školního vyučování.

Komentované prohlídky

Tato aktivita je věnována především dospělým zájemcům či studentům středních a vysokých škol. Galerista či kurátor výstavy upozorňuje na nejzajímavější díla a hlouběji seznamuje s jejich příběhem.

5.1.3 Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně⁹⁵

Největší veřejná knihovna jihovýchodní Moravy, jejíž historie je ze všech třech institucí nejstarší a sahá až k roku 1884, kdy byl ve Zlíně založen Čtenářský spolek. V roce 1905 ze spolku vznikla knihovna, ke které se ve 30. letech 20. století připojila rovněž knihovna Baťových závodů. Pořádá mnoho kulturních a vzdělávacích akcí pro školy a veřejnost - besedy, přednášky, autorské čtení, výstavy, kurzy, exkurze a další. Ročně se v knihovně koná

⁹⁵ *Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, příspěvková organizace* [online]. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.kfbz.cz/>

přibližně 650 akcí pro veřejnost. Knihovna má sice univerzální fond, ale slouží také pro vysokoškolské studenty

5.1.3.1 Edukační aktivity: Škola a knihovna – Nabídka vzdělávacích a kulturních programů pro školy⁹⁶

Zlínská knihovna se věnuje edukační činnosti především na úrovni besed pro školy. Každý školní rok vydává brožuru ucelených programů s názvem: Škola a knihovna. Kromě popisu jednotlivých témat zde lze najít také vymezení vzdělávací oblasti a klíčových kompetencí dle RVP.

Mateřské školy

Pro děti předškolního věku knihovna pořádá besedy. Na tématu se mohou individuálně domlouvat pracovníci knihoven s pedagogy dané MŠ.

Příklady témat pro mateřské školy:

Hrajeme si s pohádkou (Znáte pohádky a máte je rádi? Pojd'me si společně hrát s hrdiny známých příběhů. Čekají nás tak trochu popletené pohádky, hádanky, doplňovačky, obrázkové čtení a nebudou samozřejmě chybět pohádková vyprávění)''⁹⁷

Základní školy

Besedy pořádané pro základní školy a nižší stupně víceletých gymnázií mají oproti mateřským školám už podstatnou diferenciaci. V knihovně trvá jedna beseda pro tuto věkovou skupinu 40-60 minut. Záleží na věku žáků a také na náročnosti daného tématu. Nejčastěji se zde uplatňuje téma o známém autorovi, které se připraveno hravou formou a obsahuje interaktivní prvky.

Příklady témat pro základní školy:

Literární hrdinové – mýtus či skutečnost (Jak to bylo doopravdy? Reálné předobrazy literárních postav a jejich skutečné osudy jako inspirační zdroj věhlasných autorů (Muž se

⁹⁶ Služby pro školy. *Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, příspěvková organizace* [online]. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.kfbz.cz/sluzby-pro-skoly>

⁹⁷ Služby pro školy. *Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, příspěvková organizace* [online]. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.kfbz.cz/sluzby-pro-skoly>

železnou maskou, Jekyll a Hyde, Dracula, Robinson Crusoe). Doplněno o ukázky filmového zpracování románů).⁹⁸

Střední školy

Pro tyto žáky se začíná objevovat potřeba širšího vzdělání v oblasti práce s informačními zdroji, která později stoupá během jejich potenciálního studia na vysoké škole. Témata besed se tedy dotýkají rozšíření informační gramotnosti, především v oblasti vyhledávání v databázích či na webových stránkách knihovny. Své místo zde už uplatňuje i potřeba ocitovat správně knihu či mít povědomí o historii knihoven.

Příklady témat pro střední školy:

Nejlepší seminárka na světě (Tipy a triky, jak napsat seminární práci. Od výběru tématu, přes efektivní postup práce, získání a prostudování odborné literatury, vytvoření osnovy a mentální mapy až po samotnou tvorbu odborného textu, typografickou úpravu a citování).⁹⁹

5.1.3.2 Další vzdělávací služby a akce

Knihovní nástěnka v dětském oddělení

Specifickou prací s dětskými čtenáři zaujímá v dětském oddělení nástěnka. Dotýká se všech důležitých informací, které hýbou světem malých čtenářů – Anketa SUK, Březen – měsíc čtenářů atd. Pravidelně jsou zde pro děti vyvěšené probíhající výtvarné soutěže, jejichž výherní výtvary mohou na nástěnce ostatní shlédnout. Zároveň se zde objevují informace o novinkách na poli dětské četby či fotky z uskutečněných akcí.

Zlínská knihovnička¹⁰⁰

Webová stránka věnovaná dětskému oddělení knihovny. Děti i jejich rodiče zde najdou užitečné informace o provozu celé knihovny i přímo dětského oddělení, dozví se aktuality z chodu knihovny či se informují o připravovaných akcích a knižních novinkách v dětské četbě. Samostatná sekce je věnovaná zásadám bezpečnosti na internetu či podrobnému návodu pro dětské zájemce o registraci v knihovně.

⁹⁸ tamtéž

⁹⁹ Tamtéž

¹⁰⁰ Zlínská knihovnička: Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, oddělení pro děti. *Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, příspěvková organizace* [online]. Zlín, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://deti.kfbz.cz/>

Exkurze knihovnou

Pro žáky základních a středních škol knihovna pořádá seznámení s celou institucí. Dozví se, jak si knihy vypůjčit či jak se v knihovně dobře zorientovat.

Nabídka pro dospělé a seniory

Pro dospělé návštěvníky knihovna nabízí rovněž spoustu akcí. Především pro seniory se stává knihovna komunitním centrem, kam si ráno přijdou přečíst noviny, půjčit si knihu domů a v knihovní kavárně promluvit s ostatními o novinkách.

Kurzy a ucelené přednášky¹⁰¹

Pravidelně se v knihovně konají kurzy základů práce na počítačích, vyhledávání informací na internetu či trénování paměti. Kurzy jsou zaměřené především na návštěvníky v postproduktivním věku.

Přístupy k databázím

Knihovna na svých počítačích nabízí přístup zdarma k některým online databázím. Tyto databáze zde pro svou práci používají především vědečtí pracovníci a také studenti vysokých škol. Hrají důležitou úlohu pro tvorbu vědeckých článků, příspěvků do konferencí či seminárních a závěrečných studentských prací.

Besedy a výstavy

Dvakrát v měsíci se ve středu konají besedy na různá témata – literární, hudební či historická. Velká část témat je věnována osobnostem regionu či důležitým výročím. Ač se výstavní činnosti primárně věnuje naproti sídlící Muzeum jihovýchodní Moravy, tak i v knihovně se pravidelně konají menší výstavy.

Rešeršní služby

Požadavky veřejnosti na rešeršní služby rok od roku stoupají. Využívají je především studenti vysokých škol, kteří potřebují pomoc s rešerší na téma svých seminárních či závěrečných prací a vědečtí pracovníci pro svou publikační činnost.

¹⁰¹ Akce pro veřejnost. *Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, příspěvková organizace* [online]. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.kfbz.cz/akce-pro-verejnost>

Seminář pro knihovníky dětských knihoven okresu Zlín

Každoroční seminář zaměřený na dětské čtenáře. Zúčastňují se ho kromě profesionálních knihovníků i pedagogové fungující jako knihovníci ve školních knihovnách. Program semináře je zaměřený především na možnosti knihoven Zlínského kraje v práci pro dětské uživatele (čtenářské potřeby, čtenářská hygiena, aj.)

eBadatelna¹⁰²

*„Portál, který má regionální zaměření a současně dokáže poskytovat data do jiných portálů obdobného zaměření. V případě eBadatelny Zlínského kraje jsou data muzejních sbírek a galerie poskytována do českého portálu eSbírký a portálu Europeana, který je svým záběrem nadnárodní.“*¹⁰³ eBadatelna není pouze portálem Krajské knihovny Františka Bartoše, ale je do ní zapojena rovněž většina muzeí Zlínského kraje. Slouží především badatelské veřejnosti či studentům vysokých škol pro fulltextové vyhledávání sbírek zapojených institucí a tudíž má důležitou roli v rozvoji vzdělanosti především na úrovni regionálního charakteru.

5.1.4 Zhodnocení 14|15 Baťova institutu s ohledem na jednotlivé instituce

Vznik Baťova institutu 14|15 přináší možnost užší spolupráce mezi jednotlivými institucemi. Ta však dle mého názoru není přesto dostatečná. Instituce spíše vedle sebe nezávisle existují a společenství v rámci Baťova institutu je jediným pojítkem, kromě společného zřizovatele – Zlínského kraje.

5.1.4.1 Muzeum

Je příhodné, že hlavní budova Muzea jihovýchodní Moravy se nalézá opět na místě – kde se psala prvorepubliková historie Zlína. Hlavní budova muzea poskytuje velký prostor, který této instituci dosud chyběl. Výhodou je bezesporu vlastní Oddělení muzejní pedagogiky, které poskytuje edukační programy nejen v hlavní budově muzea. Muzeum je také poměrně aktivní na několika sociálních sítích, kde láká na novinky krátkodobé akce.

5.1.4.2 Galerie

Také zde jsou prezentovány stálé expozice i krátkodobé akce. Galerie poskytuje bohatý doprovodný program pro děti a mládež a na webových stránkách jsou rovněž ke stažení ukázky pracovních listů pro jednotlivé typy škol. Edukační programy se i v praxi drží svého

¹⁰² eBadatelna Zlínského kraje: digitální fondy kulturního dědictví Zlínského kraje. *Zlínský kraj* [online]. Zlín: Krajský úřad Zlínského kraje, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://ebadatelna.zlkraj.cz/ab>

¹⁰³ tamtéž

prohlášení na webu: „*Program je vyvážený po teoretické i praktické části. Musí být pro cílovou skupinu srozumitelný a přitažlivý, odpovídat věku a obsahovat takové formy a prostředky, které jsou jim blízké*“¹⁰⁴. Cena programu pro školní kolektivy je symbolická – 25 Kč na žáka. Velkou popularitu si získala především aktivita Galeřiště, která je velmi oblíbená u rodičů místních dětí, kteří ji se svými potomky navštěvují často a pravidelně. Mnohdy poté sdílí na sociálních sítích své fotografie z této aktivity.

5.1.4.3 Knihovna

Knihovna Františka Bartoše je ze všech jmenovaných institucí neaktivnější jak v akcích pro veřejnost, tak v propagaci samotné instituce na internetu. Částečně je to zapříčiněno několika důvody. Knihovny obecně jsou v současné době uchopovány jako komunitní centra, která slouží ke střetávání široké veřejnosti. Zároveň spousta z nich pořádá tzv. Univerzity třetího věku či ucelené přednáškové cykly, které jsou čím dál oblíbenější a navštěvovanější. Také se ze všech paměťových institucí nejvíce věnují práci s dětmi, mládeží či seniory. Velký vliv na rozvoj knihoven má rovněž skutečnost, že na rozdíl od muzeí či galerií jsou navštěvovány vesměs pravidelně a navíc se do nich čtenáři registrují. Kromě velké rozmanitosti literatury navíc knihovny nabízejí i další služby – rešeršní činnost, internet pro veřejnost či již zmiňované různorodé akce atd. Ocenění si zaslouží opravdu široká nabídka edukačních programů pro školy, která je navíc pro žáky i vyučující zcela zdarma. Výhodou je pořádání akcí nejen v hlavní budově, ale také v obvodech knihovnách (avšak v omezené nabídce). Žáci škol ze vzdálenějších míst města tak mají možnost absolvovat besedy bez nutnosti dlouhého dojíždění.

5.2 Výstava ARS BELLUM: umění válečné 17. - 18. století

Před nástupem na mateřskou dovolenou jsem pracovala na místě kurátora a knihovníka Referátu historického fondu v Národní technické knihovně v Praze. V rámci praktické části jsem se dále rozhodla vytvořit výstavu, která by v sobě spojovala knihovní i muzejní prvky a byla by otevřená návštěvníkům z řad nejširší veřejnosti. Jako pomocného kurátora výstavy jsem zvolila svého kolegu Bc. Petra Nouzu. Výstava se uskutečnila 13. 6. 2015 v budově Národní technické knihovny v rámci akce Pražské muzejní noci.

¹⁰⁴ Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně. *14|15 Bařův institut* [online]. Zlín: 14|15 Bařův institut, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <https://www.galeriezlin.cz/cs/>

5.2.1 Historický knižní fond NTK

Historický fond Národní technické knihovny v současné době obsahuje přibližně 120 000 svazků knih a jiných druhů dokumentů vydaných od poloviny 16. století do roku 1920. Skladba fondu byla od samého začátku určována především rozvojem Stavovské inženýrské školy, tj. nynější České vysoké učení technické v Praze. V roce 1707 byla škola založena jako „ingenieurský kunst“ na popud Christiana Josefa Willenberga, který se stal jejím prvním profesorem. Na nákup knih obdržel Willenberg již na začátku působení školy finanční obnos a knihovnu dále rozšiřoval. Dnešní nejstarší jádro knihovny tedy vzniklo buď nákupem prvních profesorů či jejich testamenty. Mnohdy škole odkázali celou svou soukromou knihovnu a tyto knihy tak dodnes nesou jejich stopy ve formě rukopisných poznámek, exlibris či razítek v okrajových částech knihy. V současné době historický fond vykazuje znaky ucelené sbírky bohemikální, ale především německé či francouzské vědecké a technické literatury primárně těchto oborů: matematika, fyzika, chemie, architektura, vojenství a fortifikace, geologie či pivovarnictví.

5.2.2 Swot analýza projektu výstavy

V rámci přípravy výstavy byla provedena SWOT analýza.

<u>Silné stránky</u> Rozmanitý a kvalitní knižní fond Dostatečné personální zabezpečení	<u>Slabé stránky</u> Financování výstavy Neodpovídají prostory
<u>Příležitosti</u> Zájem vedení knihovny o náš projekt Rozšířit povědomí o historickém fondu NTK a naší práci	<u>Hrozby</u> Malý zájem veřejnosti o výstavu Odcizení knih či jiných vystavených exponátů

5.2.3 Výběr tématu výstavy

Při plánování výstavy jsem vycházela z možností, které historický knižní fond představoval. Bylo potřeba zvolit téma výstavy, jenž nebude náročné na pochopení a zaujme co nejširší veřejnost včetně rodin s dětmi. Konečné rozhodnutí padlo na obory vojenství a fortifikace.

Jedním z důvodů bylo zjištění, že zdejší historický fond obsahuje pozoruhodné množství knih zaměřených na tyto obory a rovněž mé i kolegovo dřívější působení na pozicích knihovníků ve Vojenském historickém ústavu v Praze. Nejvíce informací zahrnuje knižní fond v oblasti vojenských konfliktů 17. a 18. století, které ovlivňovaly přímo či nepřímo vývoj v Českých zemích. Tyto knihy také nebyly v posledních 80 letech vystaveny pro veřejnost, ač vesměs prošly nákladným restaurováním. Zaměřila jsem se na 3 důležité vojenské události tohoto období, o kterých má základní povědomí z hodin dějepisu základních škol většina široké veřejnosti - Třicetiletá válka (1618-1648), Dobývání Vídně velkovezírem Karou Mustafou (1683) a Sedmiletá válka (1756-1763).

5.2.4 Stanovené cíle výstavy

Důležitou součástí plánu výstavy bylo stanovení cílů, kterých má dosáhnout. Cíle musí znamenat přínos pro Referát historického fondu i návštěvníky z řad veřejnosti.

1. Zvýšit povědomí široké veřejnosti o historickém fondu Národní technické knihovny
2. Motivovat zájem dětí i dospělých o staré tisky a historii vojenství
3. Připravit výstavu s co největším ohledem na interaktivitu a různorodost aktivit

5.2.5 Výběr knih a průběh přípravy

Největší oblibu u široké veřejnosti získávají historické knihy s ilustračním aparátem. Dále jsou to knihy s provenienčními znaky (historie majitelů knihy). Veřejnost často jeví zájem o vývoj, který knihu provází od jejího vytištění přes několik majitelů až po její mnohdy spletitou cestu do fondu jedné z knihoven. Většímu zájmu se rovněž těší knihy česky tištěné, avšak těch je v historickém fondu NTK velmi málo.

Samotná příprava výstavy zabrala měsíc, během něhož jsem přípravě věnovala společně s kolegou každý den část pracovní doby. V budově Národní technické knihovny se nachází několik přednáškových místností, které využívá nejen knihovna, ale rovněž ČVUT či soukromé subjekty (např. jazykové školy). Právě v přednáškové místnosti samotná výstava probíhala, i když umístění zde přineslo několik problémů - kupříkladu odmontování stolů a stěhování téměř veškerého nábytku z místnosti. Několik mých kolegů z jiných oddělení se účastní během svého volného času rekonstrukcí nejrůznějších válečných konfliktů a tak vlastní nejen dobové kostýmy, ale i repliky historických mušket či dalších zbraní.

Zároveň jsme poprosili o spolupráci dalšího vojenského historika, který vytvořil repliku historického děla z období Sedmileté války. Po celé trvání výstavy trpělivě vysvětloval návštěvníkům techniku palby z děl. Další problém se vyskytl s tiskem rozměrných plakátů, které poskytovaly ve zkratce informace o jednotlivých válečných konfliktech a byly doplněny ilustracemi, které jsou k volnému stažení pomocí služby Wiki Commons. Rovněž bylo zapotřebí vybrat vhodný hudební doprovod, vytvořit z něj neustále se opakující smyčku a zajistit, aby hudba nebyla v rozporu s autorským právem z důvodu možného postihu ze strany Ochranného svazu autorského. Pomocí digitalizace několika publikací o vojenských uniformách Sedmileté a Třicetileté války jsme vytvořili omalovánky pro nejmenší návštěvníky výstavy.

5.2.6 Zabezpečení výstavy

Historické knihy byly umístěny spolu s jednoduchými popisky do zasklených vitrín. Větší míra ohrožení panovala u replik zbraní umístěných v běžných policích. Na naši žádost jsme obdrželi jednoho z pracovníků bezpečnostní služby, které knihovna zaměstnává. Ten byl po celou dobu výstavy přítomen.

5.2.7 Rozpočet

Celkový rozpočet na vytvoření a provoz výstavy byl stanoven na 6 000 Kč z rozpočtu Národní technické knihovny. Kromě níže uvedených dvou položek jsme vše zajistili vlastními silami či výpůjčkami (letáky, kostýmy, repliky zbraní aj.)

Rozměrné plakáty – 3 kusy	3 000 Kč
Zapůjčení historického děla + doprava	3 000 Kč

5.2.8 Jednotlivé části výstavy

Zpřístupnění starých tisků představovalo stěžejní část výstavy, která byla tvořena pouze knihami z fondu Národní technické knihovny.

Další části expozice včetně interaktivních aktivit:

1. Omalovánky a vystřihovánky vojáků (ilustrace převzaté ze starých tisků fondu NTK)
2. Promítání digitalizovaných snímků knih fondu NTK pomocí projektoru

3. Hudební smyčka sestavená z dobových vojenských skladeb a pochodů
4. Střelba z replik historických mušket (před budovou NTK)
5. Výstava cínových vojáčků, replik historických zbraní a vojenských potřeb
6. Vytištěné opisy korespondence Jana III. Sobieského z válečného tažení u Vídně

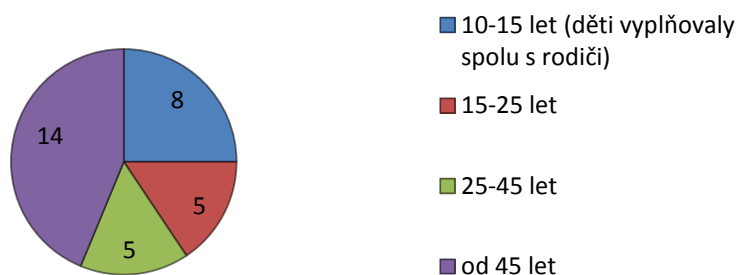
5.2.9 Závěr a zhodnocení

Výstavu navštívilo během 4,5 hodiny (19:00-23:30) téměř 500 lidí a přinesla Referátu historickému fondu NTK nejen lepší povědomí veřejnosti o naší práci, ale také uznání z řad veřejnosti i vedení knihovny. O výstavě se psalo v místních novinách Prahy 6, zmínka o jejím úspěchu se dostala na web knihovny i Pražské muzejní noci. Všechny tři stanovené cíle výstavy byly splněny. Téma výstavy bylo zvoleno dobře a zaujalo návštěvníky napříč generacemi. Starší generaci zaujaly především historické knihy, větší děti s rodiči ocenily přítomnost historických zbraní a střelbu z nich před budovou knihovny – této aktivitě přihlíželo téměř 200 osob. Nejmladší děti se zabavily u omalovánek vojáků. Jako velmi kladný projev zájmu hodnotím časté dotazy návštěvníků a jejich pochvaly přímo na místě. Jedinou větší komplikací se během přípravy výstavy ukázala finanční stránka. Peníze na aktivity příspěvkových organizací jsou omezené a tak bylo potřeba vystačit si s rozpočtem 6 000 Kč, kterým se pokryl pouze tisk rozměrných plakátů a také doprava repliky historického děla společně s odměnou pro muže, jenž ho přivezl a obsluhoval.

5.2.10 Dotazníkové šetření a jeho výsledek

Dotazník obsahoval 9 otázek obecného i konkrétnějšího charakteru s výběrem možností a byl připraven v 50 kusech týden před výstavou. Celkový počet návštěvníků, kteří vyslyšeli mou prosbu o jeho vyplnění po prohlédnutí celé výstavy, byl 32. I toto číslo považuji za úspěšné, poněvadž Pražská muzejní noc je charakteristická mnoha akcemi po celém městě a zájemci často doslova „přebíhají“ mezi jednotlivými institucemi s cílem zvládnout co nejrozsáhlejší penzum zážitků. Tomu odpovídalo tvrzení několika osob, které se omluvily s poukazem na málo času z důvodu přesného harmonogramu tohoto večera. Dle výsledků věkového rozložení návštěvníků převažovaly osoby nad 45 let, méně již rodiny s dětmi a nejmenší část tvořily skupiny mezi 15-25 a 25-45 lety.

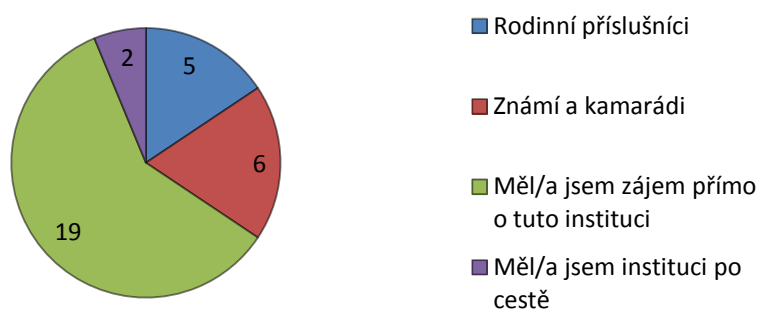
Věkové rozložení dotazovaných návštěvníků

Otázka č. 1 Kdo nebo co vás přimělo navštívit naši instituci (Národní technická knihovna v Praze?)

Celkem 19 respondentů uvedlo, že mělo zájem během Pražské muzejní noci navštívit přímo Národní technickou knihovnu, 6 respondentů výstavu navštívilo díky svým přátelům a 5 respondentů díky rodinným příslušníkům. Pouze 2x se objevil názor, že návštěva výstavy byla víceméně náhodná, protože budova knihovny byla po cestě k ostatním institucím zapojeným do této akce.

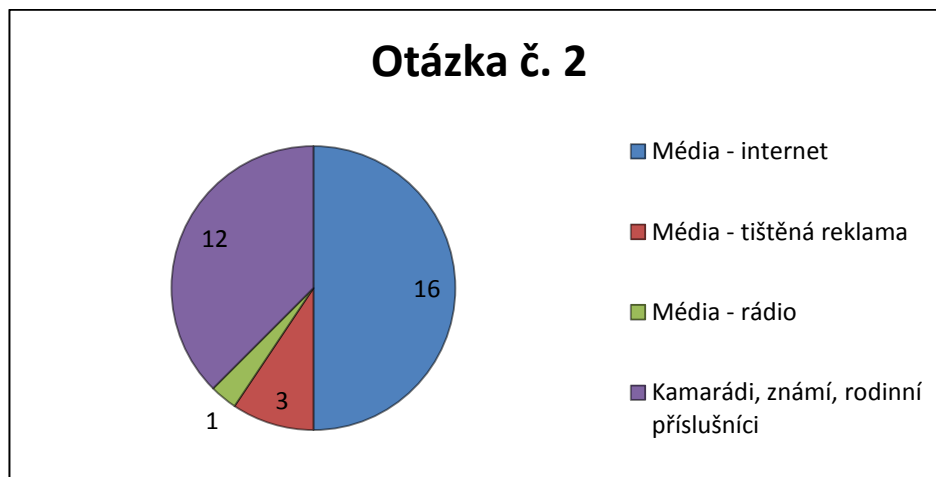
Otázka č. 1

Otázka č. 2 Kde, příp. od koho konkrétně jste se o naší výstavě dozvěděli?

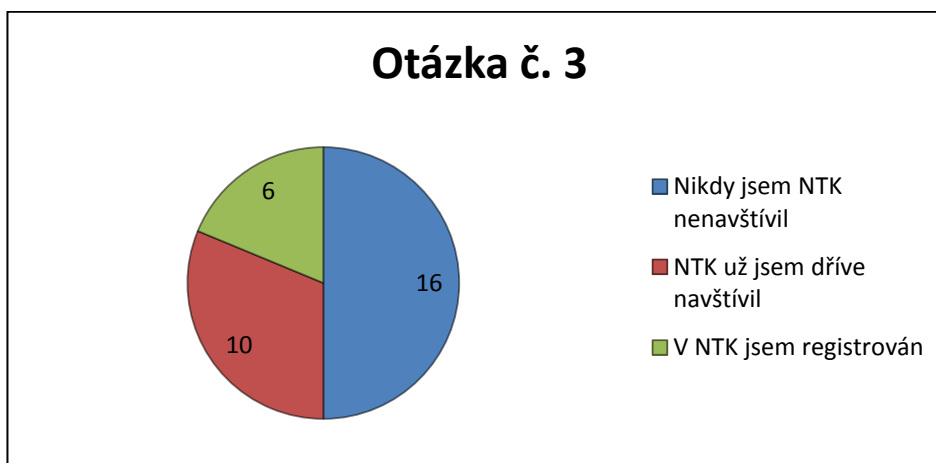
Více než polovina dotázaných respondentů (16 osob) uvedla, že primární informaci, která vedla k jejich návštěvě výstavy, našli na internetu – konkrétně šlo o webové stránky Pražské muzejní noci. Druhá největší část respondentů (12 osob) se o výstavě dozvěděla od svých

známých či kamarádů a přišli k nám společně. Zpráva o výstavě proběhla rovněž v tištěných médiích a v rádiu, avšak tyto možnosti měly pouze velmi malou hodnotu (dohromady 4 osoby).

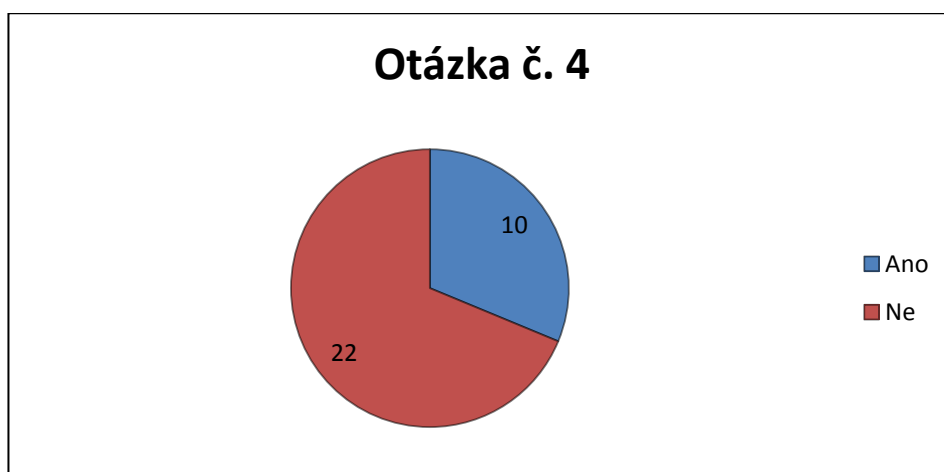
Otázka č. 3 Navštívili jste již někdy Národní technickou knihovnu či zde jste přímo registrováni jako čtenáři?

Celkem 16 respondentů uvedlo, že se nachází v budově Národní technické knihovny poprvé. Ve 12 případech respondenti v budově již dříve byli. Dalších 6 osob uvedlo, že jsou dokonce v knihovně registrováni.

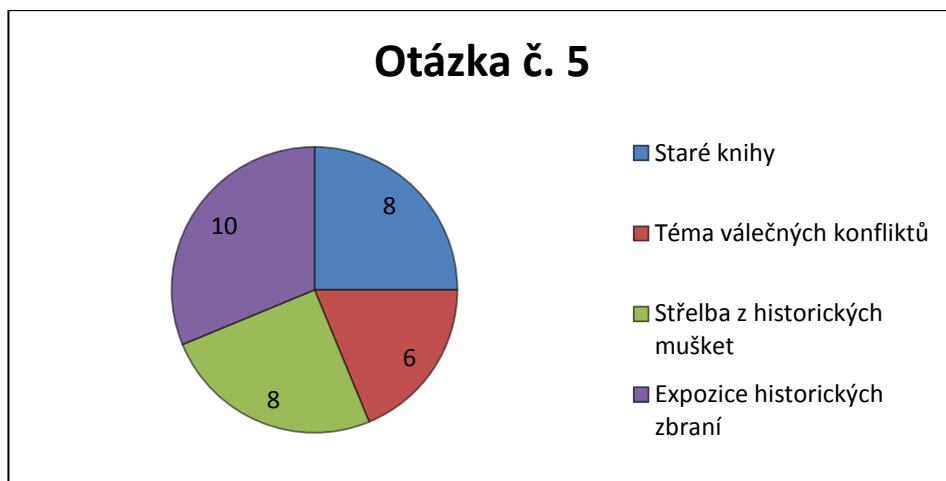
Otázka č. 4 Věděli jste již dříve, že naše instituce vlastní rovněž historický fond?

Dohromady 10 respondentů uvedlo, že mají povědomí o přítomnosti historického fondu v NTK. Zbývajících 22 osob, které uvedly zápornou možnost, bylo vesměs příjemně překvapeno existencí a rozsahem historického knižního fondu. Během večera chodili projevovat podporu a uznání pro práci s tak náročnými a zajímavými dokumenty.

Otázka č. 5 Co konkrétně vás na výstavě nejvíce zaujalo?

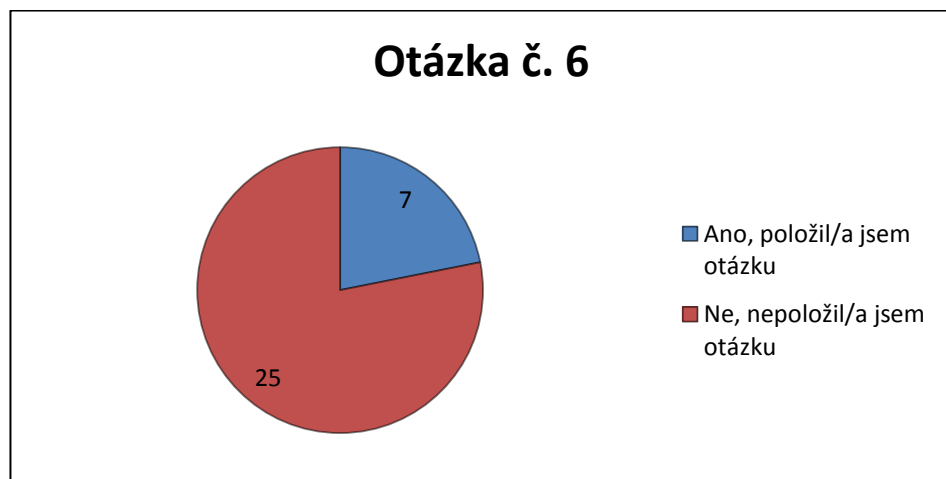
Především respondenti v nejstarším věkovém rozložení (od 45 let) uvedli, že je nejvíce oslovily samotné knihy (8 osob). Stejný počet respondentů kladně hodnotil střelbu z historických mušket před budovou knihovny. Expozice historických zbraní oslovila dohromady nejvíce návštěvníků (10 osob). Hlavní roli tomu přiřkládám ze dvou důvodů. Lidé si mohli na vlastní oči prohlédnout repliku děla z tzv. Sedmileté války a velkou většinu exponátů bylo možno vzít do vlastních rukou a prozkoumat velmi detailně. Není divu, že pro tuto aktivitu hlasovali především rodiče s dětmi a návštěvníci mezi 15-25 lety. Zbývajících 6 respondentů uvedlo všeobecný zájem o válečné konflikty.

Otázka č. 6

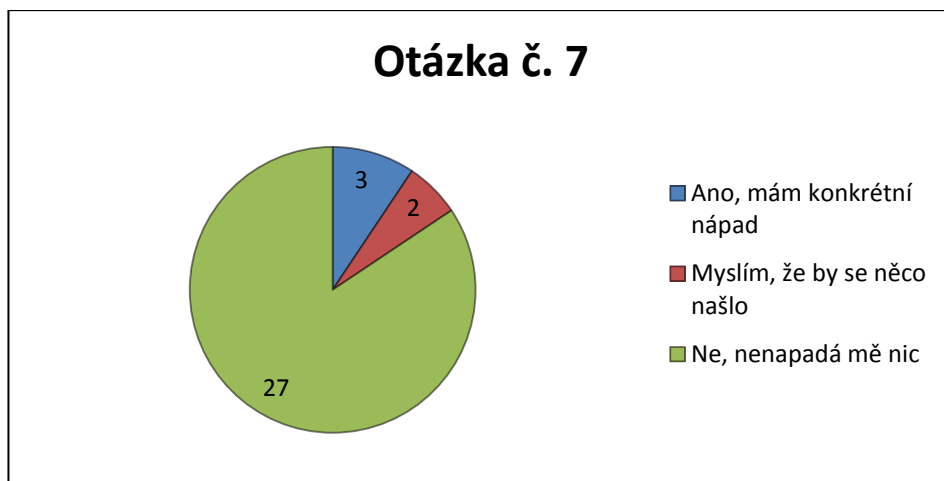
Položili jste kurátorům výstavy osobní dotaz jakéhokoliv zaměření?

Celých 7 respondentů položilo osobní dotaz ohledně knih, válečných konfliktů či historických zbraní kurátorům výstavy. Větší část respondentů (25 osob) si výstavu prohlédlo bez potřeby zjišťovat další informace.

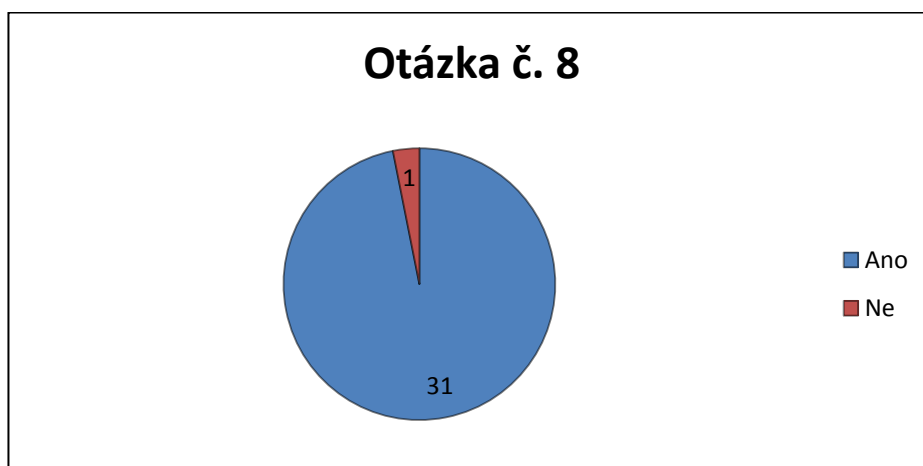
Otázka č. 7 Napadlo by vás, co by se dalo na výstavě udělat lépe či kvalitněji?

Celkem 27 respondentů bylo s výstavou plně spokojeno. Menší chyby či nekonkrétní nápady měli 2 respondenti a zbývající 3 přinesli návrh – co konkrétně zlepšit (2x prodloužit trvání výstavy, 1x zlepšit osvětlení expozice).

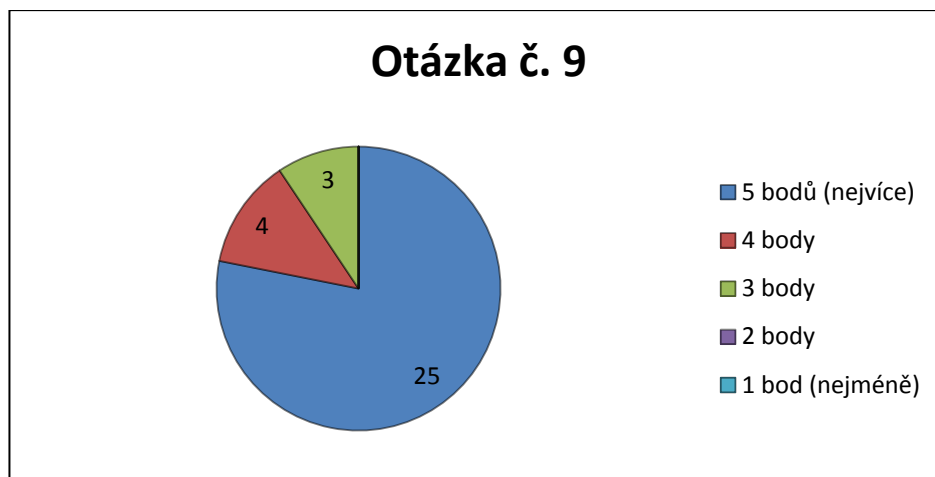
Otázka č. 8 Oceňujete, že výstava je různorodá a interaktivní?

Zde se takřka všichni respondenti shodli, že různorodost a interaktivní prvky jsou ve výstavách důležité a mají zde mít své pevné místo. V pouze jednom případě se starší respondent ohradil s tvrzením, že doplňkové části expozice a interaktivní prvky rušily jeho celkový dojem z knižní výstavy, která byla jediným prvkem jeho zájmu a návštěvy.

Otázka č. 9 Jaké bodové ohodnocení byste výstavě celkově udělili? (1-5 bodů)

Celých 25 respondentů hodnotilo výstavu nejvyšším možným počtem, tj. 5 bodů. O jeden bod méně ohodnotili 4 respondenti a 3 body výstava získala v dalších 3 případech.

Z dotazníkového šetření vyplynulo několik závěrů. Téma výstavy bylo vybráno vhodně a s ohledem na všechny věkové kategorie návštěvníků. Ukázalo se, že mnohdy je doprovodný program pro návštěvníky zajímavější a přínosnější než samotná výstava a její hlavní exponáty. Mnoho respondentů mělo už dříve možnost knihovnu navštívit – především z důvodu, že budova vyhrála již několik architektonických soutěží a ocenění. Velmi překvapivé bylo vysoké číslo respondentů (10), kteří měli již dříve povědomí o historickém fondu. Většina běžných návštěvníků knihovny neupíná zrak k takto specifickému fondu. Navštěvují ho především badatelé a studenti ČVUT a VŠCHT pro teoretické a historické úvody do svých průběžných či závěrečných vysokoškolských prací. Takto vysoké číslo může rovněž ukazovat na výsledek naší soustavné snahy propagovat historický fond na veřejnosti – články v místním periodiku Prahy 6, účast na jiných výstavách či přednášky pro veřejnost. V dotazníku i osobně návštěvníci velmi ocenili střelbu z historických mušket. Jen minimum respondentů upozornilo na možnost zlepšení samotné výstavy. Nejvíce je mrzela krátká doba vystavování.

6. Závěr

Knihovny, muzea i galerie představují pro děti pomoc při rozvoji jejich čtenářských zájmů, kultivování jejich projevu či rozvíjení vzdělání a fantazie. Pro školy jsou nedocenitelnými a rovnocennými partnery. Dospělým osobám a seniorům instituce nabízí besedy na zajímavá témata, možnost přečíst si denní tisk, odreagovat se pomocí četby od běžných starostí či navštívit zajímavou výstavu a expozici. Rodiče s dětmi ocení vzácné chvílky společného čtení či sdílení zážitků při studování exponátů. Nepodceňujme vliv muzeí, galerií a knihoven především na dětské uživatele. Z nejednoho malého návštěvníka knihovny se po čase stane vysokoškolský student a z nejednoho návštěvníka muzea nadšený vědec či sběratel. Učme děti mít v úctě minulost i současnost lidské kultury.

Spolupráce knihoven či muzeí na straně jedné a škol s pedagogy na straně druhé bude fungovat pouze za podmínek oboustranné komunikace a profesionality. Spojovacím prvkem pro obsahy i cíle obou druhů institucí je Rámcový vzdělávací program, který již často pro doprovodné programy či besedy kulturní instituce používají. Všeobecně lze jistě říci, že knihovny i muzea se snaží o zavádění nových přístupů, které jsou čím dál více k návštěvníkům vstřícnější.

Praktická část práce v první řadě popsala a zhodnotila Baťův institut 14|15 – organizaci, která sdružuje knihovnu, muzeum i galerii. Hlavní zřetel byl věnován výchovné a vzdělávací funkci těchto institucí. Pro hlubší vhled do fungování jednotlivých institucí byly absolvovány pohovory se zaměstnancem dané instituce. Ač Baťův institut 14|15 má velký potenciál pro spolupráci se školami, dle výroků zaměstnanců se to bohužel neděje v takové míře, jak by bylo možné. V druhé řadě praktická část obsáhla metodiku, přípravu a realizaci výstavy *Ars bellum*, která byla uveřejněna 13. 6. 2015 v Národní technické knihovně. Vypracována byla tak, aby v sobě dokázala spojit prvky knihovní i muzejní. Vystaveny byly staré tisky a důraz byl v maximální možné míře věnován interaktivně prostředí a doprovodným programům. Kvůli relevantnímu vyhodnocení úspěchu výstavy samotnými návštěvníky a také zpětné vazbě na případné zlepšení v tvorbě dalších výstav vzniklo dotazníkové šetření. Ve výsledcích celkového počtu 32 respondentů se ukázaly návštěvnické preference a zájmy. Potvrdil se především současný trend rozvoje interaktivity v tvorbě výstav.

Použité zdroje

Literatura

BRABCOVÁ, Alexandra, ed. *Brána muzea otevřená: [průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea]*. Náchod: Juko, 2003. ISBN 80-86213-28-5.

BUKAČOVÁ, Jana, Anna KOMÁRKOVÁ a František ŠEBEK, ed. *Muzejní výstavnictví: učební texty nástavbového kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2014. ISBN 978-80-86611-62-4

BURIÁNKOVÁ, Michaela, Anna KOMÁRKOVÁ a Jana SLEZÁKOVÁ, ed. *Deset let Školy muzejní propedeutiky: sborník absolventských prací žáků Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky 2008-2012 : ročník VI.-X*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2012. ISBN 978-80-86611-53-2.

BURIÁNKOVÁ, Michaela, Anna KOMÁRKOVÁ a František ŠEBEK, ed. *Úvod do muzejní praxe: učební texty základního kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010. ISBN 978-80-86611-40-2.

ČERNÁ, Olga. *Čtení není žádná nuda: náměty k rozvíjení čtenářské gramotnosti a radosti ze čtení*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0720-7.

DOLÁK, Jan, ed. *Muzeologie na začátku 3. tisíciletí: Museology at the Beginning of the 3rd Millennium : sborník z mezinárodního semináře Teorie a praxe 2008*. V Brně: Technické muzeum, 2009. ISBN 978-80-86413-61-7.

JŮVA, Vladimír. *Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. století*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-090-5.

Knihovny pro všechny: role veřejných knihoven v multikulturní společnosti. Praha: Multikulturní centrum, 2005. ISBN 80-239-5021-5.

KOHOUTEK, Rudolf. *Základy pedagogické psychologie*. Brno: CERM, 1996. ISBN 80-85867-94-X.

KOVÁŘOVÁ, Pavla. *Trendy v informačním vzdělávání*. Zlín: VerBuM, 2012. ISBN 978-80-87500-18-7.

LEPILOVÁ, Květuše. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!*. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0112-8.

Muzea a galerie Zlínského kraje: Muzeum Kroměřížska v Kroměříži, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, Muzeum regionu Valašsko ve Vsetíně, Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně. V Uherském Hradišti: Pro Zlínský kraj vydalo nakl. Futuro, 2006. ISBN 978-8086867-01-4.

Muzea pro všechny: handicapovaní a dobrovolníci v kulturních institucích ČR : VII. celorepublikové kolokvium na aktuální téma českého muzejnictví : Brno, 3-4. listopadu 2011 : sborník příspěvků = Museums for Everyone : people with disabilities and volunteers in Czech cultural institutions : 7th national colloquium on the topical theme of the Czech museology : Brno, 3rd-4th November 2011 : anthology. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2012. ISBN 978-80-86611-48-8.

Muzeum a vzdělávací systém v České republice: V. celorepublikové kolokvium na aktuální téma českého muzejnictví : Brno, 11.-12. listopadu 2008 : sborník příspěvků. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010. ISBN 978-80-86611-39-6.

PLÁNKA, Ivan. *Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně*. Ve Zlíně: Muzeum jihovýchodní Moravy, 2003. ISBN 80-903-4110-1.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8399-4.

SAK, Petr a Jiří MAREŠ. *Člověk a vzdělání v informační společnosti: [vzdělávání a život v komputerizovaném světě]*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-230-0.

Sborník z mezinárodní konference Muzeum a změna: Anthology from international conference the Museum and change. Praha: Asociace muzeí a galerií ČR, 2003. ISBN 80-86611-04-3.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1821-7.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Edukační potenciál muzea*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3034-8.

ŠTĚPÁNEK, Pavel. *Obrysy muzeologie: pro historiky umění*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0542-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání* [online]. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012 [cit. 2017-12-06]. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁŠOVÁ, Lidmila. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: ISV, 1995. Knihovnictví. ISBN 80-858-6607-2.

Příspěvky z konferencí, články

PASTOROVÁ, Markéta. Možnosti provázání programů muzeí a galerií se školními vzdělávacími programy. In: *Acta musealia: suplementa 2007/1 : muzeum a škola : sborník příspěvků z konference Muzeum a škola Zlín 20.-21. března 2007*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2007, s. 23-29. ISBN 978-80-87130-01-8.

JONÁK, Zdeňek. Pojetí vzdělávací oblasti ICT v RVP ZV. *Metodický portál: Články* [online]. 03. 08. 2004, [cit. 2017-12-15]. Dostupný z WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/40/POJETI-VZDELAVACI-OBLASTI-ICT-V-RVP-ZV.html>. ISSN 1802-4785.

Elektronické zdroje

14|15 Bařův institut [online]. Zlín, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.14-15.cz/>
23. březen Světový den knihy a autorských práv. *Sdružení knihovníků a informačních pracovníků - SKIP* [online]. Praha: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/aktuality/archiv-aktualit/23.-duben-svetovy-den-knihy-a-autorskych-prav>

Akce pro veřejnost. *Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, příspěvková organizace* [online]. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.kfbz.cz/akce-pro-verejnost>

Anketa Suk: Čteme všichni 2017. *Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského* [online]. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, 2016 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <http://www.npmk.cz/knihovna/anketa-suk-cteme-vsichni>

BiblioHelp: léčba knihou [online]. Brno: KISK FF MUNI, 2009 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <http://www.bibliohelp.cz/>

Březen měsíc čtenářů. *Sdružení knihovníků a informačních pracovníků - SKIP* [online]. Praha: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/brezen-mesic-ctenaru>

ČESKO. fragment #f2022446 zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017 [cit. 12. 12. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-122#f2022446>

Čtenářská gramotnost a projektové vyučování [online]. Česko: Abeceda o.s., 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/>

Čtenářské kluby [online]. Praha: Nová škola, 2017 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <http://new.ctenarskekluby.cz/>

Čtení pomáhá [online]. Česko: Čtení pomáhá, 2015 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <http://www.ctenipomaha.cz/>

ČUMPLOVÁ, Ludmila, Jana NEJEZCHLEBOVÁ a Zuzana ŠVÁSTOVÁ. *Příručka pro školní knihovny jako studijní a informační centra na základních a středních školách* [online]. Praha: ÚIV - Národní pedagogická knihovna Komenského, 2008 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: http://ipk.nkp.cz/docs/prirucka_pro_skolni_knihovny.pdf

Den pro dětskou knihu [online]. Praha: SKIP, 2013 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <http://www.dendetskeknihy.cz/>

Do muzea! [online]. Praha: Národní muzeum, Centrum pro prezentaci kulturního dědictví, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://www.do-muzea.cz/>

Doprovodné aktivity. *Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně* [online]. Zlín: 14|15 Bařův institut, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <https://www.galeriezlin.cz/cs/doprovodny-program/celorocni-aktivity/>

Dotkni se 20. století: vzdělávací projekt pro školy. *Národní muzeum* [online]. Praha: Národní muzeum, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.nm.cz/Historicke-muzeum/Proskoly-HM/Dotkni-se-20-stoleti.html>

eBadatelna Zlínského kraje: digitální fondy kulturního dědictví Zlínského kraje. *Zlínský kraj* [online]. Zlín: Krajský úřad Zlínského kraje, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://ebadatelna.zlkraj.cz/about>

eMuzeum: oborový informační portál [online]. Praha: Centrum pro prezentaci kulturního dědictví, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://emuzeum.cz/>

eSbírky: kulturní dědictví on-line. *Národní muzeum* [online]. Praha: Národní muzeum, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.esbirky.cz/>

František Bartoš: pedagog, jazykovědec, etnograf: Stálá expozice rodáka předbařovského Zlínska a významné české osobnosti druhé poloviny 19. století. *14|15 Bařův institut: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně* [online]. Zlín: 14|15 Bařův institut, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.14-15.cz/58a-frantisek-bartos>

Google Knihy [online]. Česko: Google, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <https://books.google.com/?hl=cs>

Hravé muzeum. *Národní muzeum* [online]. Praha: Národní muzeum, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.nm.cz/Pro-rodiny-s-detmi/Hrave-muzeum/>

Kamarádka knihovna [online]. Praha: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.kamaradk knihovna.cz/>

Klub dětských knihoven [online]. Česko: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <http://www.kdk.munovapaka.cz/>

Klub knihomolů [online]. Česko: Klub knihomolů, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.klubknihomolu.cz/>

Komunitní knihovna. *Sdružení knihovníků a informačních pracovníků - SKIP* [online]. Praha: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/odborne-organy/klub-skolnich-knihoven>

Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně. *14|15 Baťův institut* [online]. Zlín: 14|15 Baťův institut, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <https://www.galeriezlin.cz/cs/>

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, příspěvková organizace [online]. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.kfbz.cz/>

Kramerius [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2010 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/Welcome.do>

Metodické centrum muzejní pedagogiky. *Moravské zemské muzeum* [online]. Brno: Moravské zemské muzeum, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.mcmp.cz/>

Manuscriptorium: Digital Library of Writen Cultural Heritage [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.manuscriptorium.com/cs>

Monasterium [online]. Wien: ICARUS, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: http://monasterium.net/mom/home?_lang=ces

Muzejní noc. In: *Wikipedia: otevřená encyklopedie* [online]. Česko: Wikimedia Foundation, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Muzejn/C3/AD_noc

Muzeum 3000: zpravodajský portál Národního muzea pro 3. tisíciletí. *Národní muzeum* [online]. Praha: Národní muzeum, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://muzeum3000.nm.cz/>

Muzeum bez bariér: zpravodajský portál Národního muzea pro 3. tisíciletí. *Národní muzeum* [online]. Praha: Národní muzeum, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://emuzeum.cz/bezbarier>

Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně [online]. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.muzeum-zlin.cz/cs/>

Nejlepší knihy dětem [online]. Praha: Svaz českých knihkupců a nakladatelů, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: www.nejlepsiknihydetem.cz/

Noc s Andersenem [online]. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků, 2015 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/>

Open Access [online]. Česko: Asociace knihoven vysokých škol, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://openaccess.cz/>

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost [online]. Česko: MŠMT, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.op-vk.cz/>

Princip Baťa: stálá expozice. *14|15 Baťův institut: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně* [online]. Zlín: 14|15 Baťův institut, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.14-15.cz/57a-princip-bata>

Projekt S knížkou do života. *SKIP* [online]. Praha: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-12]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/bookstart/projekt-s-knizkou-do-zivota-bookstart>

Projekt Už jsem čtenář - Knížka pro prvňáčka. *Svaz knihovníků a informačních pracovníků SKIP* [online]. Praha: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka>

Ptejte se knihovny [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2014 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.ptejteseknihovny.cz/>

Průřezová témata a čtenářství [online]. Praha: Projekt Odyssea, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.ptac.cz/>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR* [online]. Česko: MŠMT, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/ucebni-dokumenty>

Rámcové vzdělávací programy. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Česko: Národní ústav pro vzdělávání, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>

SAKÁLOVÁ, Elena. Mediátka. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2017-12-15]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000002037&local_base=KTD

Služby pro školy. *Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, příspěvková organizace* [online]. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.kfbz.cz/sluzby-pro-skoly>

Startuje nový projekt: Tátové čtou dětem. *Liga otevřených mužů* [online]. Praha: LOM, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://ilom.cz/novinky/info-servis/tiskove-zpravy/startuje-novy-projekt-tatove-ctou-detem/>

Strašidelný zámek Draxmoor. *Šikland* [online]. Dolní Rožinka: Šikland, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.sikland.cz/o-svete-sikland/arealy/strasidelny-zamek-draxmoor/>

Škola a knihovna: Nabídka vzdělávacích a kulturních programů pro školy 2017/2018. In: *Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, příspěvková organizace* [online]. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: http://www.kfbz.cz/sites/default/files/souboryredakce/skolaknihovna_web_0.pdf

Týden knihoven. *Sdružení knihovníků a informačních pracovníků - SKIP* [online]. Praha: SKIP, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/tyden-knihoven/tyden-knihoven-2017-2013-21.-rocnik-2.-8.rijna>

Vzduchoplavec Kráčmera. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10214731679-vzduchoplavec-kracmera/>

Zachráněné památky: výstava online. *Severočeské muzeum v Liberci* [online]. Liberec: Severočeské muzeum v Liberci, 2017 [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: http://www.muzeumlb.cz/?page=archiv/zachranene_poklady

Zlínská knihovnička: Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, oddělení pro děti. *Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, příspěvková organizace* [online]. Zlín, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://deti.kfbz.cz/>

Zlínské muzeum pořádá již 8. ročník mezinárodní konference Muzeum a škola: *14|15 Bařův institut: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně* [online]. Zlín: 14|15 Bařův institut, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.14-15.cz/25705n-zlinske-muzeum-porada-jiz-8-rocnik-mezinarodni-konference-muzeum-a-skola>